

FATF

ՖԱՐԳ-Ի ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԻ
ԲԱՅԱՀԱՅՏՈՒՄ

Հոկտեմբեր 2014թ.

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲ^ա)

Ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբը (ՖԱԹՖ) միջկառավարական անկախ մարմին է, որը մշակում է համաշխարհային ֆինանսական համակարգը փողերի լվացումից, ահաբեկչության ֆինանսավորումից և զանգվածային ոչնչացման զենքի տարածման ֆինանսավորումից պաշտպանելու քաղաքականություններ և սատարում է դրանց իրագործմանը: ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները ճանաչում են գտել որպես փողերի լվացման (ՓԼ) և ահաբեկչության ֆինանսավորման (ԱՖ) դեմ պայքարի համաշխարհային ստանդարտ:

ՖԱԹՖ-ի մասին լրացուցիչ տեղեկատվության համար կարող եք այցելել հետևյալ ինտերնետային կայքէջը.

www.fatf-gafi.org

© 2014 ՖԱԹՖ/ՏՀՀԿ: Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են:

Արգելվում է սույն հրապարակումը վերատպել կամ թարգմանել առանց նախնական գրավոր թույլտվության: Սույն հրապարակման կամ դրա որևէ մասի համար նման թույլտվություն ստանալու նպատակով պետք է դիմել ՖԱԹՖ-ի քարտուղարություն՝

FATF Secretariat, 2 rue André Pascal 75775 Paris Cedex 16, France հասցեով
(ֆաքս՝ +33 1 44 30 61 37, էլեկտրոնային փոստ՝ contact@fatf-gafi.org):

Սույն փաստաթուղթը թարգմանություն է անգլերենից: Թարգմանությունը կատարվել է Հայաստանի Հանրապետությունում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների դեսպանատան օժանդակությամբ:

Թարգմանության հետ կապված հարցերով դիմել ՀՀ կենտրոնական բանկ, Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոն՝ ք. Երևան, Վ. Սարգսյան 6 հասցեով
(հեռախոս/ ֆաքս՝ +374 10 545088, էլեկտրոնային փոստ՝ info@fmc.am):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ	3
I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ	4
II. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՉԱՐԱՇԱՀՈՒՄԸ	9
III. ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ	13
Իրավաբանական անձինք	13
Իրավաբանական կազմավորումներ	14
IV. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՉԱՐԱՇԱՀՄԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ	16
V. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ (Հ. 24)	18
Իրավաբանական անձանց սահմանումը	18
Հանձնարարական 24-ի շրջանակը	18
Իրավաբանական անձանց առնչվող ռիսկը հասկանալը	19
Հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկություններ	20
Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ	21
Թափանցիկության բարելավման այլ միջոցներ	25
Իրավաբանական անձանց իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռքբերման մեխանիզմներ և աղբյուրներ	29
Ընկերությունների թափանցիկության բարելավման այլ միջոցներ	43
VI. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ (Հ. 25)	46
Հանձնարարական 25-ի շրջանակը	46
Իրավաբանական կազմավորումներին առնչվող ռիսկը հասկանալը	47
Տրաստային օրենքի երկրների նկատմամբ պահանջներ	48
Բոլոր երկրների նկատմամբ պահանջներ	50
Այլ հնարավոր միջոցներ	51
Այլ պահանջներ և համակցված մոտեցում	54
VII. ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԻ ԲԱՅԱՀԱՅՏՄԱՆՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՅԼ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻ (ՀՊՈՒԻ ԵՎ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ) ՄԻՋԵՎ ԿԱՊԸ	57
Դրամական փոխանցումները և իրական շահառուների բացահայտումը որպես ՀՊՈՒԻ մաս	60
Տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայություններ մատուցողները (ՏԸՆԾՄ)	61
Իրավաբանների մասնագիտական գործունեությանն առնչվող հարցեր	62
VIII. ԻՐԱՎԱՍՈՒ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻՆ ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ	64
IX. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ	66
X. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	69
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	71
ՀԱՎԵԼՎԱԾ 1	72
Աղյուսակ 1. Հանձնարարական 24 . Հիմնական պահանջների համառոտ ամփոփագիր	72
Աղյուսակ 2. Հանձնարարական 25. Հիմնական պահանջների և այլ միջոցների համառոտ ամփոփագիր	74

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ

ԱԱ	Անմիջական արդյունք
ԱՖ	Ահաբեկչության ֆինանսավորում
ԲՄ.	Բացատրական մեկնաբանություն
ԳԱՎՆ	Գողացված ակտիվների վերադարձման նախաձեռնություն
ԳԳՏ	Գլխավոր գործադիր տնօրեն
ԳՖՏ	Գլխավոր ֆինանսական տնօրեն
ԻՇ	Իրական շահառու
ԿԴՊԱԽ	Կոռուպցիայի դեմ պայքարի աշխատանքային խումբ
ԿՖԱԹՖ	Կարիքյան ավազանի երկրների ՖԱԹՖ-ի տիպի տարածաշրջանային կառույց
Հ.	Հանձնարարական
ՀՊՈՒ	Հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրություն
ՄԱԿ ԹՀԴՊԳ	Միավորված ազգերի կազմակերպության Թմրանյութերի և հանցավորության դեմ պայքարի գրասենյակ
ՆՈՖԳՏՄ	Նախատեսված ոչ ֆինանսական գործունեության տեսակ և մասնագիտություն
ՈԱԿ	Ոչ առևտրային կազմակերպություն
ՏԸՆԾՄ	Տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայություններ մատուցող
ՏՀԶԿ	Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպություն
ՓԼ	Փողերի լվացում
ՔՄԽ	Քաղաքականությունների մշակման խումբ
ՖԱԹՖ	Ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբ
ՖՀ	Ֆինանսական հաստատություն
ՖՀՄ	Ֆինանսական հետախուզության մարմին

ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ (ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆՆԵՐ 24 ԵՎ 25)

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Կորպորատիվ միավորները¹, ինչպիսիք են ընկերությունները, տրաստները, հիմնադրամները, ընկերակցությունները և իրավաբանական անձանց ու կազմավորումների այլ տեսակները, իրականացնում են առևտրային և ձեռնարկատիրական մի շարք գործառնություններ: Այդուհանդերձ, չնայած համաշխարհային տնտեսությունում կորպորատիվ միավորների ունեցած էական ու իրավաչափ դերին, դրանք որոշակի պայմաններում օգտագործվում են անօրինական նպատակների, այդ թվում՝ փողերի լվացման (ՓԼ), կաշառքի և կոռուպցիայի, ինսայդերական գործարքների, հարկային զեղծարարությունների, ահաբեկչության ֆինանսավորման (ԱՖ) և այլ ապօրինի գործառնությունների համար: Պատճառը նրանում է, որ կորպորատիվ միավորները հանցագործների համար ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի միջոցառումները շրջանցելու գրավիչ եղանակ են հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների ծագման աղբյուրը թաքցնելով դրանք ֆինանսական համակարգ ներմուծելու համար:
2. Կորպորատիվ միավորների չարաշահումը կարելի է էապես նվազեցնել, եթե դրանց իրավական սեփականատերերի և իրական շահառուների, ակտիվների աղբյուրների և գործառնությունների վերաբերյալ տեղեկությունները պատշաճ կերպով հասանելի լինեն պատկան մարմիններին²: Իրավաբանական և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները կարող են օժանդակել իրավապահ և այլ իրավասու մարմիններին բնորոշելու այն ֆիզիկական անձանց, ովքեր, հնարավոր է, կանգնած են այս կամ այն գործունեության հետևում կամ տիրապետում են քննությանն անհրաժեշտ տեղեկատվության: Սա իրավասու մարմիններին թույլ է տալիս ֆինանսական քննության ընթացքում «հետևել փողերին», այդ թվում՝ կորպորատիվ միավորների անվամբ գրանցված կասկածելի հաշիվներին/ ակտիվներին: Մասնավորապես, իրական շահառուների³ վերաբերյալ տեղեկությունները կարող են օգնել տեղորոշելու

¹ Սույն փաստաթղթում «կորպորատիվ միավոր» տերմինը վերաբերում է իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմավորումներին, որոնք սահմանված են ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներով:

² ՖԱԹՖ (2006թ.), ՖԱԹՖ և ԿՖԱԹՖ (2010թ.):

³ «Իրական շահառու» տերմինը սահմանվում է Գլուխ IV-ում, իսկ իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմավորումներին առնչվող «իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ» տերմինը սահմանվում է համապատասխանաբար Գլուխ V-ում և Գլուխ VI-ում:

երկրում տվյալ անձի ակտիվները: Այդուհանդերձ, երկրները լուրջ խնդիրների են բախվում իրական շահառուների վերաբերյալ ստույգ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունն ապահովելու հարցում: Խնդրի լուծումն առանձնակի դժվար է դառնում, երբ իրավաբանական անձինք և իրավաբանական կազմավորումները գտնվում են մի շարք երկրների իրավաբանական կայության ներքո:

3. Ֆինանսական միջոցառումների աշխատանքային խումբը (ՖԱԹՖ) սահմանել է թափանցիկության վերաբերյալ ստանդարտներ՝ կորպորատիվ միավորների չարաշահումը կանխարգելելու նպատակով: ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները երկրներից⁴ պահանջում են ապահովել կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների առկայությունը, որոնք կարող են ժամանակին հասանելի լինել իրավասու մարմիններին: Նման տեղեկատվության առկայությունը⁵ կարող է ֆինանսական հաստատություններին (ՖՀ) և նախատեսված ոչ ֆինանսական գործունեության տեսակների և մասնագիտությունների (ՆՈՖԳՏՄ) ներկայացուցիչներին օժանդակել կորպորատիվ միավորների մասով հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրության (ՀՊՈԻ) պահանջները կատարելու, այդ թվում՝ իրական շահառուին նույնականացնելու, ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը բացահայտելու և կառավարելու, ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի ռիսկահենք միջոցառումներ ձեռնարկելու (այդ թվում՝ կասկածելի գործարքների մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու և պատժամիջոցներ կիրառելու) գործում: Այդուհանդերձ, այս տեղեկությունների առկայությունը ՖՀ-երին և ՆՈՖԳՏՄ-ներին չի ազատում Հանձնարարականներ 10-ով և 22-ով սահմանված պարտականությունները կատարելուց: Ցանկացած դեպքում նրանք չեն կարող հիմնվել բացառապես նման տեղեկությունների վրա: Կորպորատիվ միավորների չարաշահման վերաբերյալ մտահոգությունները փարատելու նպատակով ՖԱԹՖ-ը խստացրել և հստակեցրել է թափանցիկության վերաբերյալ ստանդարտները⁶: Թեպետ բարձր մակարդակի քաղաքականության նպատակները մնացել են անփփոխ,

⁴ Սույն ուղեցույցում երկրին կամ երկրներին բոլոր հղումները հավասարապես վերաբերում են տարածքներին կամ պետություններին:

⁵ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 13-րդ պարբերությամբ երկրներից պահանջվում է ՖՀ-երի և ՆՈՖԳՏՄ-ների համար դյուրացնել տեղեկատվության այնպիսի աղբյուրների ժամանակին հասանելիությունը, ինչպիսին է ընկերության բաժնետերերի կամ մասնակիցների ռեգիստրը, որտեղ արտացոլված են տվյալներ բաժնետերերի և մասնակիցների անունների, նրանցից յուրաքանչյուրին պատկանող բաժնետոմսերի քանակի և բաժնետոմսերի տեսակների (այդ թվում՝ յուրաքանչյուր տեսակի գծով քվեարկելու իրավունքների բնույթի) մասին:

⁶ ՖԱԹՖ-ի Ստանդարտները ներառում են ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները և դրանց Բացատրական մեկնաբանությունները, որոնք վերանայված խմբագրությամբ հաստատվել են 2012 թվականի փետրվարին և ընդունվել աշխարհի ավելի քան 190 երկրների կողմից:

ստանդարտներով լրացուցիչ մանրամասներ են սահմանվել դրանց իրականացման մեխանիզմներն ավելի հասկանալի դարձնելու համար: Ստանդարտների վերանայումը նպատակ ունի երկրների համար հստակեցնել, թե ինչպես կարելի է հասնել դրանց արդյունավետ իմպլեմենտացմանը:

4. Միջազգային այլ կառույցները նույնպես որոշակի քայլեր են ձեռնարկում կորպորատիվ միավորների թափանցիկությունը խթանելու ուղղությամբ: Օրինակ, 2013 թվականին Մեծ ութնյակի երկրները հաստատեցին ՖԱԹՖ-ի ստանդարտներին համապատասխան իրական շահառուների բացահայտման հիմնարար սկզբունքները և հրապարակեցին գործողությունների ծրագրեր, որոնցով նախատեսվում են թափանցիկության բարելավմանն ուղղված քայլեր⁷: Ավելին, Մեծ ութնյակի ղեկավարները հրապարակային կոչ են արել բոլոր երկրներին հակազդել կորպորատիվ միավորների անթափանցիկությունից բխող ռիսկերին և հանձնառություն են հայտնել առաջնորդելու դրան ուղղված ջանքերը, օրինակ՝ իրական շահառուների բացահայտման վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի ստանդարտները իմպլեմենտացնելու միջոցով, որոնք կիրառելի են նաև հարկային նպատակների համար⁸: Բացի այդ, ՏՀԶԿ-ի Կաշառքի դեմ պայքարի աշխատանքային խումբն իր մոնիտորինգի հաշվետվություններում դիտարկում է այն հարցը, թե որքանով է իրավաբանական անձանց իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիության պակասը խոչընդոտում օտարերկրյա պետական պաշտոնյաներին կաշառելու հանցագործության դեմ արդյունավետ պայքարին⁹:
5. Թափանցիկության և իրական շահառուների բացահայտման վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների նպատակը փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով կորպորատիվ միավորների չարաշահումը կանխարգելելն է: Միևնույն ժամանակ հասկանալի է, որ ՖԱԹՖ-ի այս ստանդարտներն օժանդակում են նախատեսված այլ հանցատեսակների, օրինակ՝ հարկային և կոռուպցիոն հանցագործությունների կանխարգելմանն ու բացահայտմանը: Այս տեսանկյունից, միջոցառումները, որ երկրներն իրականացնում են թափանցիկության մասով իրավիճակը ՖԱԹՖ-ի

⁷ Տես՝ Մեծ ութնյակի ղեկավարների 2013 թվականի Լոխ Էռնի գագաթաժողովի կոմյունիկեն:

⁸ Տես՝ Մեծ ութնյակի ղեկավարների հռչակագիրը (2013 թվականի սեպտեմբերի 6-ի Սանկտ Պետերբուրգի գագաթաժողով), ինչպես նաև Մեծ ութնյակի ֆինանսների նախարարների և կենտրոնական բանկերի նախագահների հանդիպման կոմյունիկեն (Մոսկվա, 2013 թվականի հուլիսի 19-20):

⁹ ՏՀԶԿ-ի Միջազգային բիզնես գործարքներում օտարերկրյա պետական պաշտոնյաներին կաշառելու դեմ պայքարի կոնվենցիայի իրականացման վերաբերյալ դրա կողմերի մոնիտորինգի հաշվետվությունները հասանելի են <http://www.oecd.org/daf/anti-bribery/countryreportsonteimplementationoftheoecdanti-briberyconvention.html> հղմամբ:

Հանձնարարականներին համահունչ բարելավելու ուղղությամբ, կարող են հիմքեր ստեղծել լուրջ մտահոգություն առաջացնող հանցագործությունների, օրինակ՝ կոռուպցիայի դեմ ավելի արդյունավետ պայքարելու, ինչպես նաև այլ միջազգային ստանդարտների¹⁰ պահանջները բավարարելու համար:

6. Փորձը ցույց է տվել, որ թափանցիկության և իրական շահառուների բացահայտման վերաբերյալ ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների իմպլեմենտացումը դյուրին խնդիր չէ¹¹: Ըստ այդմ, ՖԱԹՖ-ը սույն ուղեցույցը մշակել է երկրների կողմից Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի, իսկ իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմակերպություններին առնչվող ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը հասկանալու մասով՝ նաև Հանձնարարական 1-ի իմպլեմենտացմանն օժանդակելու նպատակով: Ուղեցույցի հիմնական հասցեատերը ոլորտային քաղաքականության պատասխանատուներն ու ազգային իրավասու մարմինների պրակտիկ մասնագետներն են, իսկ նպատակը նրանց օժանդակելն է կորպորատիվ միավորների չարաշահումը ՖԱԹՖ-ի ստանդարտներին համահունչ կանխարգելելուն ուղղված պատշաճ միջոցառումների բնորոշման, մշակման ու իրականացման գործում: Ուղեցույցը ներկայացնում է նաև կապը ՀՊՈԽ-ի և թափանցիկությանն առնչվող առանձին պահանջների միջև, ինչը կարող է ֆինանսական հաստատություններին և ՆՈՖԳՏՄ-ներին օգտակար լինել ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի կանխարգելիչ միջոցառումներ իրականացնելիս: Ուղեցույցով անդրադարձ է կատարվում հետևյալ թեմաներին.

- ա) Կորպորատիվ միավորների չարաշահման հնարավոր եղանակների և դրանց կանխարգելման գործում երկրների առջև ծառացող մարտահրավերների ընդհանուր տեսություն (Բաժին II),
- բ) Իրական շահառուի սահմանումը (Բաժին III),
- գ) Իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմակերպությունների չարաշահման դեմ պայքարի արդյունավետ մեխանիզմների վերաբերյալ երկրներին ներկայացվող ուղեցույց (Բաժին IV),

¹⁰ Ինչպիսիք են Միավորված ազգերի կազմակերպության Կոռուպցիայի դեմ պայքարի կոնվենցիան (ՄԱԿ ԿԴՊԿ), Կոռուպցիայի դեմ պայքարի քրեական իրավունքի կոնվենցիան և ՏՀԶԿ-ի Միջազգային բիզնես գործարքներում օրարերկրյա պետական պաշտոնյաներին կաշառելու դեմ պայքարի կոնվենցիան:

¹¹ Տես՝ ՖԱԹՖ-ի և ՖԱԹՖ-ի տիպի տարածաշրջանային կառույցների (ՖՏՏԿ) կողմից կատարված փոխադարձ գնահատումների հաշվետվությունները:

- դ) Իրավաբանական անձանց թափանցիկության բարելավմանն ուղղված միջոցառումների վերաբերյալ երկրներին ներկայացվող ուղեցույց (Բաժին V),
 - ե) Իրավաբանական կազմավորումների թափանցիկության բարելավմանն ուղղված միջոցառումների վերաբերյալ երկրներին ներկայացվող ուղեցույց (Բաժին VI),
 - զ) Թափանցիկության և իրական շահառուների բացահայտման ստանդարտների (Հանձնարարականներ 24 և 25) և այլ Հանձնարարականների (ՀՊՈԽ-ի պահանջների վերաբերյալ Հանձնարարականներ 10-ի և 22-ի, դրամական փոխանցումների վերաբերյալ Հանձնարարական 16-ի) միջև կապը (Բաժին VII),
 - է) Իրավասու մարմիններին տեղեկատվության հասանելիությունը (Բաժին VIII),
և
 - ը) Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին առնչվող միջազգային համագործակցության վերաբերյալ ուղեցույց (Բաժին IX):
7. Սույն ուղեցույցը պարտադրանքի ուժ չունեցող փաստաթուղթ է և չի կանխորոշում ազգային իրավասու մարմինների կողմից կայացվող որոշումների շրջանակն ու բովանդակությունը: Ուղեցույցի նպատակը ՖԱԹՖ-ի առկա ուղեցույցային նյութերի համալրումն ու այլ ընթացիկ նախաձեռնությունների շարունակումն է¹² հիմնվելով հետազոտական աշխատանքների արդյունքների, այդ թվում՝ ՖԱԹՖ-ի տիպաբանությունների վերաբերյալ հաշվետվությունների և երկրների փորձի վրա: Փաստաթուղթը նաև հաշվի է առնում կորպորատիվ միավորների թափանցիկության թեմայով այլ միջազգային կառույցներ կողմից կատարված աշխատանքները:

¹² Մասնավորապես, ՖԱԹՖ-ը ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների, այդ թվում՝ տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայություններ մատուցողների համար մշակում է ռիսկահենք մոտեցման վերաբերյալ ուղեցույց, որը հրապարակվելով կհամալրի սույն փաստաթուղթը:

II. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ՉԱՐԱՇԱՀՈՒՄԸ

8. ՖԱԹՖ¹³-ի, Համաշխարհային բանկի և Միավորված ազգերի կազմակերպության Թմրանյութերի և հանցավորության դեմ պայքարի գրասենյակ (ՄԱԿ ԹՀԴԴԳ) Գողացված ակտիվների վերականգնման նախաձեռնության (ԳԱՎՆ)¹⁴ կողմից կատարված մի շարք կարևոր ուսումնասիրություններ անդրադարձել են կորպորատիվ միավորները ապօրինի, այդ թվում՝ ՓԼ/ԱՖ նպատակներով չարաշահելու խնդրին: Ընդհանուր առմամբ, իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների պակասը նպաստում է ՓԼ/ԱՖ սխեմաների իրագործմանը, քանի որ թույլ է տալիս քողարկել:

- Հայտնի կամ կասկածվող հանցագործների **ինքնությունը**,
- Կորպորատիվ միավորների անվամբ գրանցված հաշիվների կամ գույքի իրական **նպատակը**, և/կամ
- Կորպորատիվ միավորների հետ կապված միջոցների կամ գույքի ծագման **աղբյուրը կամ օգտագործումը**:

9. Օրինակ, իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները հնարավոր է թաքցնել հետևյալ միջոցներով:

ա) կեղծ ընկերություններ¹⁵ (որոնք կարող են ստեղծվել սեփականության տարբեր կառուցվածքներով), հատկապես այն դեպքերում, երբ սեփականատերերը տարբեր երկրների ռեզիդենտներ են:

բ) սեփականատերերի և կազմակերպության նկատմամբ հսկողություն իրականացնող անձանց բարդ համակազմեր, որոնցում առկա են այլ իրավաբանական անձանց անվամբ բազմաշերտ հաջորդականությամբ գրանցված բաժնետոմսեր:

¹³ ՖԱԹՖ (2006թ.), ՖԱԹՖ և ԿՖԱԹՖ (2010թ.):

¹⁴ «Խամաճիկների խաղի վարպետները» վերտառությամբ հաշվետվությունը 2011 թվականին հրապարակվել է Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԴԳ-ի կողմից: Այս համապարփակ հաշվետվությունն ուսումնասիրում է մեծածավալ կոռուպցիայի ավելի քան 150 դեպք և եզրահանգում, որ դեպքերի մեծ մասում իրական շահառուներին թաքցնելու նպատակով օգտագործվում են մեկ կամ ավելի թվով կորպորատիվ միավորներ: Հաշվետվությամբ ուսումնասիրվում է գողացված ակտիվները թաքցնելու նպատակով իրավաբանական կառույցների օգտագործումը, մանրամասնորեն քննարկվում է, թե կորպորատիվ միավորներն ինչպես կարող են օգտագործվել կոռուպցիոն սխեմաներ գործարկելու համար, դիտարկվում են այն լուրջ մարտահրավերները, որոնց երկրները բախվում են կոռուպցիոն սխեմաներում կորպորատիվ միավորների չարաշահումը կանխարգելելուն ուղղված միջոցառումներ ձեռնարկելիս, և ներկայացվում են երկրների կողմից այդ մարտահրավերներին դիմակայելու վերաբերյալ առաջարկներ:

¹⁵ Սույն փաստաթղթի շրջանակում կեղծ են համարվում այն ընկերությունները, որոնք ստեղծվել են, սակայն չեն իրականացնում որևէ նշանակալից գործառնություններ կամ չեն տիրապետում դրանց առնչվող համապատասխան ակտիվների:

- գ) ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսեր և ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի հավաստագրեր.
 - դ) իրավաբանական անձանց՝ որպես տնօրեն հանդես գալու անսահմանափակ լիազորություններ.
 - ե) ֆորմալ անվանական բաժնետերեր և տնօրեններ, երբ անվանատիրոջ ինքնությունը չի բացահայտվում.
 - զ) ոչ ֆորմալ անվանական բաժնետերեր և տնօրեններ, որպիսիք կարող են լինել մտերիմները և ընտանիքի անդամները.
 - է) տրաստներ և այլ իրավաբանական կազմավորումներ, որոնք թույլ են տալիս սահմանազատել ակտիվների իրավական սեփականատիրոջը և իրական շահառուին.
 - ը) իրավաբանական անձանց հիմնադրման միջնորդական ծառայություններ, այդ թվում՝ պրոֆեսիոնալ միջնորդների կողմից մատուցվող:
10. Նշված խնդիրները զգալիորեն ավելի են խորանում, երբ կորպորատիվ միավորը տարբեր առումներով առնչվում է մի շարք երկրների հետ: Հանցագործները հաճախ հիմնադրում, ղեկավարում, վերահսկում, տիրապետում և ֆինանսական առումով օգտագործում են տարբեր երկրներում գրանցված կորպորատիվ միավորներ, ինչը որևէ երկրի իրավասու մարմիններին թույլ չի տալիս ձեռք բերել ամբողջական տեղեկատվություն այն կորպորատիվ միավորի մասին, որի հետ կապված իրականացվում է ՓԼ/ԱՖ կամ նախորդող հանցանքների, օրինակ՝ կոռուպցիայի կամ հարկային հանցագործությունների մասով քննություն: Ընդհանուր առմամբ, կորպորատիվ միավորները կարող են հեշտությամբ ստեղծվել այս կամ այն երկրում, օգտվել միջազգային ֆինանսական համակարգից, ունենալ ստեղծման երկրից դուրս գտնվող իրական շահառուներ, ինչպես նաև տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայություններ մատուցողներ (ՏԸՆԾՄ) կամ այլ պրոֆեսիոնալ խորհրդատուներ: Բազմերկիր կառույցներին (որոնց կազմի մեջ մտնում են տարբեր երկրներում ստեղծված կորպորատիվ միավորներ և տրաստներ) հետևելը կարող է հատկապես դժվար լինել, երբ հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների լվացումը կատարվում է միմյանց հետ փոխկապակցված ընկերությունների միջև կատարվող արտաքուստ իրավաչափ գործարքների միջոցով: Նման դեպքերում դրամական միջոցների շարժին հետևելու համար անհրաժեշտ միջազգային համագործակցության շրջանակներում

հապաղումներն ի վերջո կարող են հանգեցնել քննության ընթացքի խաթարմանը կամ խափանմանը:

11. Ընկերությունների որոշակի հատկանիշներ կարող են վկայել դրանց ՓԼ/ԱՖ բարձր ռիսկայնության մասին: Դրանց թվին է պատկանում ընկերությունների այնպիսի կառուցվածքը, որը բարդ է և դժվարացնում է պատկան մարմինների կողմից իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռքբերումը (օրինակ՝ կեղծ ընկերությունները կամ ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերով ընկերությունները), երբ իրականացվում է չարաշահման մեջ կասկածվող կորպորատիվ միավորների վերաբերյալ քննություն:
12. Տրաստները նույնպես կարող են օգտագործվել ակտիվների, այդ թվում՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների նկատմամբ հսկողությունը քողարկելու համար: Օրինակ, տրաստը կարող է ստեղծվել մի երկրում և օգտագործվել մի շարք այլ երկրներում ակտիվների տիրապետելու համար՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների ծագման աղբյուրը թաքցնելու նպատակով: Տրաստի օգտագործումը թույլ է տալիս բարձրացնել գաղտնիության աստիճանը՝ լիովին խզելով երևացող կապը իրական շահառուի և այլ կողմերի, այդ թվում՝ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարչի, շահերի պաշտպանի կամ շահառուի միջև:
13. Իրավապահ և այլ իրավասու մարմինների համար կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիության պակասը լուրջ խոչընդոտ է, օրինակ՝ երբ նման տեղեկատվություն որևէ մեկի մոտ չի պահվում: Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների առկայությունն իրավասու մարմիններին թույլ է տալիս պարզել այն ֆիզիկական անձանց, ովքեր, հնարավոր է, կանգնած են այս կամ այն գործունեության հետևում կամ տիրապետում են քննությանն անհրաժեշտ տեղեկատվության: Սա կորպորատիվ միավորները նվազ գրավիչ է դարձնում հանցագործների համար: Ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները նույնպես այս հարցում կարևոր դեր են ունեն, քանի որ ձեռք են բերում իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ, որոնք օգնում են կանխարգելել կորպորատիվ միավորների չարաշահումը ֆինանսական համակարգում: Այդուհանդերձ, իրական շահառուների վերաբերյալ ստույգ տեղեկությունների առկայությունն ապահովվելուն ուղղված միջոցառումներ ձեռնարկելիս երկրները զգալի խնդիրների են բախվում: Շատ երկրներում կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները (ի լրումն իրավական սեփականատերերի մասին տեղեկատվության) առկա չէ, քանի որ թե կորպորատիվ միավորի ստեղծման ժամանակ, թե դրա գոյության ընթացքում

որևէ հաջորդ փուլում նման տվյալներ չեն հավաքվում և իսկության առումով չեն ստուգվում: Սա խաթարում է իրավապահ և այլ իրավասու մարմինների՝ կորպորատիվ միավորների ներգրավմամբ ֆինանսական քննություններում «փողերին հետևելուն» ուղղված ջանքերը:

14. Գործնականում հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների վաճառման բարդ սխեմաներում հաճախ օգտագործվում են ոչ թե մեկ, այլ մի շարք տարբեր կորպորատիվ միավորներ: Թափանցիկության հիմնարար սկզբունքները վերաբերում են ինչպես իրավաբանական անձանց, այնպես էլ իրավաբանական կազմավորումներին: Այդուհանդերձ, համապատասխան միջոցառումների իրականացման եղանակները կարող են տարբեր լինել՝ պայմանավորված տարբեր կորպորատիվ միավորների առանձնահատկություններով, ուստի սույն փաստաթուղթն ուղեցույցային բնույթի առանձին բաժիններ է ներառում իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմավորումների վերաբերյալ:

III. ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒԻ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

Ներդիր 1. Իրական շահառուի սահմանումն ըստ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանի

«Իրական շահառու» տերմինը վերաբերում է այն ֆիզիկական անձին (անձանց), ով(քեր) հանդիսանում է (են) հաճախորդի⁵⁰ և/կամ այն ֆիզիկական անձի, ում անունից կատարվում է գործարքը, վերջնական սեփականատերը կամ նրա նկատմամբ վերջնական հսկողություն իրականացնողը⁵¹: Տերմինը վերաբերում է նաև այն անձանց, ովքեր վերջնական արդյունավետ հսկողություն են իրականացնում իրավաբանական անձի կամ կազմավորման նկատմամբ:

⁵⁰ Այս սահմանումը պետք է կիրառվի նաև կյանքի ապահովագրության և ներդրումային բնույթի այլ ապահովագրական վկայագրերի շահառուների իրական շահառուների նկատմամբ:

⁵¹ «Վերջնական սեփականատեր», «վերջնական հսկողություն իրականացնող» և «վերջնական արդյունավետ հսկողություն» ձևակերպումները վերաբերում են այն իրավիճակներին, երբ սեփականությունը/ հսկողությունը իրացվում է սեփականության կամ հսկողության շղթայական մեխանիզմների, այլ ոչ թե ուղղակի հսկողության եղանակով:

Նշում. Ծանոթագրությունների համարակալումը համապատասխանում է ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանին:

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻՆՔ

15. ՖԱԹՖ-ի՝ իրավաբանական անձանց իրական շահառության սահմանումը տարբերվում է իրավական սեփականության և հսկողության հասկացությունից¹⁶: Մի կողմից, իրավական սեփականություն նշանակում է որոշակի ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց կողմից տվյալ երկրի օրենսդրության համաձայն իրավաբանական անձին սեփականության իրավունքով տիրապետելու փաստը: Մյուս կողմից, հսկողություն նշանակում է իրավաբանական անձի անունից որոշումներ կայացնելու և այդ որոշումների կատարումը պարտադրելու ունակությունը, ինչը կարող է իրագործվել տարբեր միջոցներով (օրինակ՝ ընկերության կապիտալում վերահսկիչ բաժնեմաս ունենալու միջոցով): Այդուհանդերձ, ՖԱԹՖ-ի՝ իրական շահառուի սահմանումն առանձնանում է նրանով, որ դրա շրջանակն ավելի լայն է, քան իրավական սեփականությունը և հսկողությունը. այդ սահմանումը ներառում է նաև վերջնական (փաստացի) սեփականությունը և հսկողությունը: Այլ խոսքով, ՖԱԹՖ-ի սահմանումը կենտրոնանում է այն ֆիզիկական (այլ ոչ թե իրավաբանական) անձանց վրա, ովքեր սեփականության իրավունքով փաստացի տիրապետում և տնօրինում են իրավաբանական անձի կապիտալը կամ ակտիվները, ինչպես նաև այն ֆիզիկական անձանց վրա, ովքեր իրականում արդյունավետ հսկողություն են իրականացնում իրավաբանական

¹⁶ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 3-րդ պարբերությունը:

անձի նկատմամբ (անկախ այն բանից, թե արդյոք ֆորմալ առումով որոշակի պաշտոն են զբաղեցնում իրավաբանական անձում), ինչը տարբեր է իրավական առումով (թղթի վրա) նման իրավունքներ ունեցող (ֆիզիկական կամ իրավաբանական) անձ լինելու հանգամանքից: Օրինակ, եթե ընկերության իրավական սեփականատերը մեկ այլ ընկերություն է (ըստ գրանցման փաստաթղթերի), ապա դրա իրական շահառուները փաստացիորեն այն ֆիզիկական անձինք են, ովքեր կանգնած են երկրորդ կամ, սեփականության կամ հսկողության շրջայական մեխանիզմների դեպքում, գլխավոր հոլդինգային ընկերության հետևում և հսկողություն են իրականացնում դրա նկատմամբ: Նմանապես, եթե մի խումբ ֆիզիկական անձինք գրանցված են որպես ընկերության կապիտալում վերահսկիչ բաժնեմասի սեփականատեր, սակայն իրականում գործում են մեկ այլ անձի ցուցումով, ապա չեն կարող իրական շահառուներ համարվել, քանի որ ի վերջո օգտագործվում են մի երրորդ անձի կողմից՝ ընկերության նկատմամբ վերջնական արդյունավետ հսկողություն իրականացնելու նպատակով:

16. ՖԱԹՖ-ի՝ իրական շահառուի սահմանումը ևս մեկ կարևոր առումով առանձնանում է նրանով, որ ներառում է ֆիզիկական անձանց, ում անունից կատարվում է գործարքը, անգամ եթե այդ անձինք հաճախորդի նկատմամբ փաստացի կամ իրավական սեփականության իրավունք չունեն կամ հսկողության չեն իրականացնում: Այս առանձնահատկությունը դրսևորվում է հաճախորդների հետ պարբերական և միանգամյա հարաբերությունների կապակցությամբ Հանձնարարական 10-ով սահմանված հաճախորդի պատշաճ ուսումնասիրություն (ՀՊՈԻ) իրականացնելիս: ՖԱԹՖ-ի՝ իրական շահառուի սահմանման այս բաղկացուցիչը կենտրոնանում է այն անհատների վրա, ովքեր առանցքային դեր ունեն կատարվող գործարքում, անգամ եթե գործարքը մտածված կերպով կատարվում է այնպիսի սխեմայով, որը հաճախորդի նկատմամբ սեփականության իրավունք կամ հսկողության հնարավորություն չի տալիս, սակայն թույլ է տալիս գործարքը կատարել որևէ երրորդ անձի օգտին:
17. Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները, որոնք պետք է հավաքվեն և պահվեն իրավաբանական անձանց վերաբերյալ, ավելի մանրամասն ներկայացված են Բաժին V-ում:

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐ

18. ՖԱԹՖ-ի՝ իրական շահառուի սահմանումը կիրառելի է նաև իրավաբանական կազմավորումների նկատմամբ և վերաբերում է շրջայի վերջում կանգնած այն

Ֆիզիկական անձին (անձանց), ով(քեր) սեփականության իրավունքով տիրապետում է (են) իրավաբանական կազմավորմանը կամ հսկողություն է (են) իրականացնում դրա նկատմամբ, այդ թվում՝ իրավաբանական կազմավորման նկատմամբ վերջնական արդյունավետ հսկողություն իրականացնող անձին (անձանց) և/կամ այն ֆիզիկական անձին (անձանց), ում անունից կատարվում է գործարքը: Այդուհանդերձ, այս համատեքստում իրավաբանական կազմավորումների առանձնահատկությունները գործականում ավելի են բարդացնում իրական շահառու(ներ)ի բացահայտումը: Օրինակ, տրաստում որևէ ակտիվի նկատմամբ ընդհանուր իրավունքի վրա հիմնված իրավասություններն ու հսկողությունն առանձնացված են արդարության իրավունքի վրա հիմնված իրավասություններից: Սա նշանակում է, որ տարբեր անձինք կարող են սեփականության իրավունքով տիրապետել, օգտվել կամ հսկողություն իրականացնել տրաստի նկատմամբ՝ կախված կիրառելի տրաստային օրենսդրությունից և տրաստի հիմնադիր փաստաթղթի (օրինակ՝ տրաստային կառավարման պայմանագրի) դրույթներից: Որոշ երկրներում տրաստային օրենսդրությունը թույլ է տալիս, որ տրաստային կառավարիչը և շահառուն (որոշ դեպքերում նույնիսկ՝ տրաստի հիմնադիրը) լինի միևնույն անձը: Տրաստային կառավարման պայմանագրերը նույնպես տարբերվում են և կարող են պարունակել դրույթներ, որոնք ազդում են տրաստային ակտիվների նկատմամբ վերջնական հսկողության վրա, այդ թվում՝ տրաստային կառավարչին որոշակի լիազորություններ (օրինակ՝ տրաստը լուծարելու և տրաստային ակտիվները վերադարձնելու լիազորություն) տվող դրույթներ: Սա կարող է օժանդակել տրաստի իրական շահառուներին և կապված անձանց որոշելու հարցում: Բաժին VI-ում ավելի մանրամասն ներկայացվում է, թե ինչպես կարելի է գործնականում կառավարել նման իրավիճակները:

19. Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները, որոնք պետք է հավաքվեն և պահվեն իրավաբանական կազմավորումների վերաբերյալ, ավելի մանրամասն ներկայացված են Բաժին VI-ում:

IV. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԵՎ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԶԱՐԱՇԱՀՄԱՆ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

20. Սույն ուղեցույցի նպատակը երկրներին օժանդակելն է Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի իմպլեմենտացման գործում:

Ներդիր 2. Հանձնարարական 24. Իրավաբանական անձանց թափանցիկություն և և իրական շահառուների բացահայտում

Երկրները պետք է միջոցներ ձեռնարկեն փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով իրավաբանական անձանց չարաշահումը կանխարգելելու համար: Երկրները պետք է ապահովեն իրավաբանական անձանց իրական շահառուների և իրավաբանական անձանց նկատմամբ հսկողություն իրականացնող անձանց վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների առկայությունը, որոնք կարող են ժամանակին ձեռք բերվել իրավասու մարմինների կողմից կամ հասանելի դարձվել նրանց համար: Մասնավորապես, այն երկրները, որտեղ իրավաբանական անձանց թույլատրվում է թողարկել ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսեր կամ ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի հավաստագրեր, կամ թույլատրվում է ունենալ անվանական բաժնետերեր և անվանական տնօրեններ, պետք է ձեռնարկեն արդյունավետ միջոցներ՝ հավաստիանալու համար, որ դրանք չեն չարաշահվում փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով: Երկրները պետք է դիտարկեն այնպիսի միջոցներ սահմանելու նպատակահարմարությունը, որոնք Հանձնարարականներ 10-ով և 22-ով սահմանված պահանջները կատարելիս ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների համար կոյուրացնեն իրական շահառուների և հսկողություն իրականացնող անձանց վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությունը:

Ներդիր 3. Հանձնարարական 25. Իրավաբանական կազմավորումների թափանցիկություն և և իրական շահառուների բացահայտում

Երկրները պետք է միջոցներ ձեռնարկեն փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով իրավաբանական կազմավորումների չարաշահումը կանխարգելելու համար: Մասնավորապես, երկրները պետք է ապահովեն ուղղակի տրաստների, այդ թվում՝ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարչի և շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների առկայությունը, որոնք կարող են ժամանակին ձեռք բերվել իրավասու մարմինների կողմից կամ հասանելի դարձվել նրանց համար: Երկրները պետք է դիտարկեն այնպիսի միջոցներ սահմանելու նպատակահարմարությունը, որոնք Հանձնարարականներ 10-ով և 22-ով սահմանված պահանջները կատարելիս ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների համար կոյուրացնեն իրական շահառուների և հսկողություն իրականացնող անձանց վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությունը:

21. 2013 թվականի փետրվարին ՖԱԹՖ-ը հաստատեց ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներին երկրների տեխնիկական համապատասխանության գնահատման և ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակարգի արդյունավետության մակարդակի ուսումնասիրության մեթոդաբանությունը¹⁷: Գնահատման համատեքստում արդյունավետությունը բնութագրում է, թե ֆինանսական

¹⁷ ՖԱԹՖ (2013թ. (ա)):

համակարգերը և տնտեսությունները որքանով են պաշտպանված փողերի լվացման, ահաբեկչության ֆինանսավորման և զանգվածային ոչնչացման զենքի տարածման ֆինանսավորման սպառնալիքներից: ՖԱԹՖ-ն արդյունավետությունը գնահատում է գլխավորապես տասնմեկ Անմիջական արդյունքների հիման վրա: Սա ներառում է իրավաբանական անձանց և կազմավորումների վերաբերյալ Անմիջական արդյունք 5-ը (ԱԱ. 5): ԱԱ.5-ը և արդյունավետ համակարգի բնութագրերը ներկայացվում են ստորև.

Ներդիր 4. Անմիջական արդյունք 5

Փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով իրավաբանական անձանց և կազմավորումների չարաշահումը կանխարգելվում է, և դրանց իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններն անարգել կերպով հասանելի են իրավասու մարմիններին:

Արդյունավետ համակարգի բնութագրերը

Ձեռնարկված միջոցները հնարավորություն են տալիս.

- կանխարգելել իրավաբանական անձանց և կազմավորումների օգտագործումը հանցավոր նպատակներով,
- ապահովել իրավաբանական անձանց և կազմավորումների բավարար թափանցիկությունը, և
- ապահովել իրավաբանական անձանց և կազմավորումների հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ ստույգ ու արդիական տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը:

Հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունները հասանելի են հրապարակայնորեն, իսկ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները հասանելի են իրավասու մարմիններին: Այս պահանջները խախտող անձինք ենթակա են արդյունավետ, համաչափ ու տարհամոզիչ պատժամիջոցների: Արդյունքում իրավաբանական անձինք և կազմավորումները փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման նպատակով չարաշահման տեսանկյունից հանցագործների համար կորցնում են գրավչությունը:

22. Հանձնարարականներ 24-ին և 25-ին համապատասխանությունն անմիջականորեն կապված է ՓԼ/ԱՖ նպատակով իրավաբանական անձանց և կազմավորումների չարաշահումը կանխարգելելու վերաբերյալ Անմիջական արդյունք 5-ի հետ: Հանձնարարականներ 24-ը և 25-ը երկրներից պահանջում են ապահովել իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը իրավասու մարմիններին: Ըստ այդմ, այս Հանձնարարականներով պահանջվող միջոցառումները արդյունավետ համակարգ ձևավորելու տեսանկյունից հիմնարար նշանակություն ունեն: Հաշվի առնելով Հանձնարարականների և արդյունավետության միջև առկա կապը, սույն ուղեցույցը նպատակ ունի օժանդակել երկրներին Հանձնարարականներ 24-ը և 25-ը արդյունավետության բավարար մակարդակ ապահովող ձևով իմպլեմենտացնելու գործում:

Վ. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ (ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ 24)

23. Երկրները պետք է միջոցներ ձեռնարկեն ՓԼ/ԱՖ նպատակով իրավաբանական անձանց չարաշահումը կանխարգելելու համար՝ Հանձնարարական 24-ի և դրա Բացատրական մեկնաբանության համաձայն ապահովելով իրավաբանական անձանց բավարար թափանցիկությունը: Որպես հիմնարար սկզբունք՝ երկրները պետք է ապահովեն իրավաբանական անձանց իրական շահառուների և իրավաբանական անձանց նկատմամբ հսկողություն իրականացնող անձանց վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների առկայությունը, որոնք կարող են ժամանակին ձեռք բերվել իրավասու մարմինների կողմից կամ հասանելի դարձվել նրանց համար: Այս բաժնում երկրներին ուղղորդելու նպատակով ներկայացվում են Հանձնարարական 24-ի իմպլեմենտացմանն առնչվող առանցքային հարցերը:

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄԸ

24. Հանձնարարական 24-ը վերաբերում է լայն իմաստով «իրավաբանական անձանց», այսինքն՝ ֆիզիկական անձանցից տարբեր բոլոր անձանց, որոնք կարող են որպես հաճախորդ մշտական հարաբերություններ հաստատել ֆինանսական հաստատության հետ կամ այլ կերպ լինել գույքի սեփականատեր: Սրանց թվին կարող են դասվել ընկերությունները, կորպորատիվ մարմինները, հիմնադրամները, հիմնարկները, ընկերակցությունները կամ միությունները և համանման այլ անձինք, որոնք իրավաբանական անձի կարգավիճակ ունեն¹⁸: Իրավաբանական անձ են նաև շահույթի ստացման նպատակ չհետապնդող կազմակերպությունները (ՇՍՆՉԿ), որոնք տարբեր երկրներում կարող են հանդես գալ կազմակերպա-իրավական տարատեսակ ձևերի, օրինակ՝ հիմնադրամների, միությունների կամ կոոպերատիվ կազմակերպությունների տեսքով:

ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ 24-Ի ՇՐՋԱՆԱԿԸ

25. Հանձնարարական 24-ը հիմնականում անդրադառնում է այն հարցին, թե ընկերությունների կապակցությամբ ինչպես պետք է ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակողմանի միջոցառումներ ձեռնարկվեն: Այդուհանդերձ, սա չի նշանակում, որ համապատասխան պահանջները կիրառելի չեն իրավաբանական անձանց

¹⁸ Տես՝ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանը:

այլ տեսակների նկատմամբ: Հանձնարարական 24-ը երկրներից հստակ պահանջում է հիմնադրամների, հիմնարկների և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերակցությունների կապակցությամբ ձեռնարկել քայլեր, որպիսիք նախատեսված են ընկերությունների համար՝ հաշվի առնելով դրանց ձևի ու կառուցվածքի տարբերությունները¹⁹:

26. Իրավաբանական անձանց այլ տեսակների կապակցությամբ, որպիսիք կարող են տվյալ երկրում գոյություն ունենալ, ձեռնարկվող առանձին միջոցառումները պետք է որոշվեն ռիսկահենք մոտեցման ներքո: Մասնավորապես, երկրները պետք է ուսումնասիրեն իրավաբանական անձանց այլ տեսակների համար բնութագրական ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը՝ հաշվի առնելով դրանց ձևի ու կառուցվածքի տարբերությունները և, ռիսկի աստիճանից կախված, որոշեն այն միջոցառումները, որոնք թույլ կտան ապահովել թափանցիկության բավարար մակարդակ: Երկրները պետք է առնվազն հավաստիանան, որ այս իրավաբանական անձինք գրանցում և պահում են ընկերությունների կապակցությամբ պահանջվող՝ նույնատեսակ հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկություններ, ապահովում են դրանց ստույգությունը և արդիականությունը, և որ նշված տեղեկությունները ժամանակին հասանելի են իրավասու մարմիններին: Ավելին, իրավաբանական անձանց այլ տեսակների իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունները պետք է ժամանակին հասանելի լինեն իրավասու մարմիններին²⁰:

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԱՌՆՉՎՈՂ ՌԻՍԿԸ ՀԱՍԿԱՆԱԼԸ

27. Նախևառաջ, երկրները պետք է պատկերացում ունենան իրենց իրավաբանականության ներքո գոյություն ունեցող իրավաբանական անձանց և դրանց առնչվող ռիսկերի մասին: Մասնավորապես, երկրները պետք է ունենան մեխանիզմներ, որոնց միջոցով.

- ա) բնորոշվում և նկարագրվում են երկրում իրավաբանական անձանց տարբեր տեսակները, ձևերը և հիմնական բնութագրերը,
- բ) բնորոշվում և նկարագրվում են (1) այդ իրավաբանական անձանց ստեղծման և (2) դրանց հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռքբերման ու գրանցման գործընթացները,

¹⁹ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 16-րդ պարբերությունը:

²⁰ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 17-րդ պարբերությունը:

- գ) ապահովվում է վերը նշված տեղեկությունների հրապարակայնորեն հասանելի լինելը, և
- դ) գնահատվում են երկրի տարածքում ստեղծված տարատեսակ իրավաբանական անձանց համար բնութագրական ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը²¹:

28. Երկրում ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի ընդհանուր գնահատման շրջանակում երկրները պետք է իրականացնեն իրավաբանական անձանց առնչվող ռիսկերի համակողմանի գնահատում²²: Սա պետք է ներառի երկրի իրավական և կարգավորման դաշտի առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունը: Ռիսկերի գնահատման շրջանակում երկրները պետք է ուսումնասիրեն այն ռեպերերը, երբ կորպորատիվ միավորները չարաշահվել են հանցավոր նպատակների համար. սա թույլ կտա սահմանել բարձր ռիսկի հնարավոր դրսևորումները նկարագրող տիպաբանությունները: Ռիսկերի գնահատմամբ պետք է ուսումնասիրվեն ոչ միայն տվյալ երկրի իրավաբանականության ներքո ստեղծված իրավաբանական անձանց առնչվող ներպետական սպառնալիքներն ու խոցելիությունները, այլև այլ երկրներում ստեղծված, բայց տվյալ երկրում կառավարվող (այդ թվում՝ բանկային հաշիվներ ունեցող) իրավաբանական անձանց առնչվող միջազգային սպառնալիքներն ու խոցելիությունները, հատկապես երբ նշված այլ երկրներում ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի միջոցառումները պատշաճ մակարդակի վրա չեն գտնվում: Իրավաբանական անձանց տարբեր տեսակներին առնչվող ռիսկերը գնահատելիս երկիրը պետք է նաև դիտարկի այլ երկրներին և ծառայություններ մատուցողների որոշակի տեսակներին առնչվող ռիսկերի գնահատման անհրաժեշտությունը²³:

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՏԿՈՐՈՇԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ընկերությունների ռեգիստրներ

29. Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանությամբ երկրներից պահանջվում է հավաստիանալ, որ, որպես անհրաժեշտ նախապայման, ընկերությունների հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունները ձեռք են բերվում և պահվում են ընկերությունների ռեգիստրում: Այդ տեղեկատվությունը պետք է ներառի²⁴.

²¹ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 2-րդ պարբերությունը:

²² Հանձնարարական 1-ով երկրներից պահանջվում է բացահայտել, գնահատել և հասկանալ ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը, տես՝ ՖԱԹՖ (2012թ.):

²³ Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 66:

²⁴ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 5-րդ պարբերությունը:

- ընկերության անվանումը, հիմնադիր փաստաթղթերը, կազմակերպարավական ձևն ու կարգավիճակը, գրանցված գրասենյակի հասցեն, գործունեության կանոնները սահմանող հիմնադրույթները (օրինակ՝ ընկերության հիմնադիր պայմանագիրը և կանոնադրությունը) և տնօրենների ցանկը:

30. Ընկերությունների ռեգիստրում պահվող վերոհիշյալ տեղեկությունները պետք է հրապարակայնորեն հասանելի լինեն²⁵:

Ընկերություններ

31. Ընկերություններից պետք է պահանջվի ձեռք բերել և պահել հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկություններ, որոնց շրջանակը ներառում է²⁶.

ա) ընկերության անվանումը, հիմնադիր փաստաթղթերը, կազմակերպարավական ձևն ու կարգավիճակը, գրանցված գրասենյակի հասցեն, գործունեության կանոնները սահմանող հիմնադրույթները (օրինակ՝ ընկերության հիմնադիր պայմանագիրը և կանոնադրությունը), տնօրենների ցանկը, և

բ) բաժնետերերի կամ մասնակիցների ռեգիստրը, որտեղ արտացոլված են յուրաքանչյուր բաժնետիրոջ պատկանող բաժնետոմսերի քանակը և բաժնետոմսերի տեսակները (այդ թվում՝ յուրաքանչյուր տեսակի գծով քվեարկելու իրավունքների բնույթը): Այս տեղեկությունները կարող են գրանցվել ընկերության կամ, ընկերության պատասխանատվությամբ, որևէ երրորդ անձի կողմից, և պետք է պահվեն երկրի ներսում՝ ընկերությունների ռեգիստրին հայտնի վայրում: Այն դեպքում, երբ ընկերությունը կամ ընկերությունների ռեգիստրը իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները պահում է երկրի ներսում, բաժնետերերի ռեգիստրը երկրի ներսում վարելը պարտադիր չէ, եթե ընկերությունը կարող է պահանջի դեպքում պատշաճ կերպով տրամադրել այդ տեղեկությունները:

ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

32. Հանձնարարական 24-ի առանցքային պահանջն է, որ երկրները ապահովեն բոլոր իրավաբանական անձանց իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ ու արդիական տեղեկությունների առկայությունը և այդ

²⁵ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 13-րդ պարբերությունը:

²⁶ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 4-րդ պարբերությունը:

տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը իրավասու մարմիններին²⁷:
Իրավաբանական անձանց իրական շահառուները որոշվում են հետևյալ
տեղեկությունների միջոցով.

Քայլ 1. (ա) Այն ֆիզիկական անձանց ինքնությունը, ովքեր իրավաբանական
անձի կապիտալում վերահսկիչ բաժնեմասի միջոցով վերջնական
հսկողություն են իրականացնում այդ անձի նկատմամբ
(առկայության դեպքում, քանի որ բաժնեմասերի սեփականության
բազմաբնույթ լինելով պայմանավորված՝ հնարավոր է, որ
այդպիսի ֆիզիկական անձինք (անհատապես կամ համատեղ
գործող) ի վերջո գոյություն չունենան), և

(բ) Որևէ այլ միջոցներով իրավաբանական անձի նկատմամբ
հսկողություն իրականացնող ֆիզիկական անձանց ինքնությունը
(առկայության դեպքում), եթե առկա են կասկածներ առ այն, թե
արդյոք իրավաբանական անձի կապիտալում վերահսկիչ
բաժնեմաս ունեցող ֆիզիկական անձինք են իրական
շահառուները, կամ եթե որևէ ֆիզիկական անձ իր բաժնեմասի
միջոցով հսկողություն չի իրականացնում իրավաբանական անձի
նկատմամբ.

Քայլ 2. Իրավաբանական անձի ավագ ղեկավարի պաշտոնը զբաղեցնող
ֆիզիկական անձի ինքնությունը, եթե վերոհիշյալ «(ա)» և «(բ)»
կետերում նշված որևէ ֆիզիկական անձի ինքնությունը պարզել չի
հաջողվում²⁸:

33. Ստորև ներկայացվում են օրինակներ, թե ինչպես ֆիզիկական անձինք կարող
են իրական շահառու համարվել՝ իրավաբանական անձի կապիտալում իրենց
մասնակցության, պաշտոններ զբաղեցնելու կամ այլ եղանակներով այդ անձի
վերջնական սեփականատերը/ դրա նկատմամբ հսկողություն իրականացնող
անձը լինելու հիմքով.

***Ֆիզիկական անձինք, ովքեր կարող են իրավաբանական անձի նկատմամբ
հսկողություն իրականացնել կապիտալում մասնակցության միջոցով***

**ա) Ֆիզիկական անձը (անձինք), ով(քեր) ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն
տիրապետում է (են) իրավաբանական անձի բաժնեմասերի որոշակի
նվազագույն տոկոսային մասին (նախատեսված շեմի մոտեցում):**

²⁷ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 1-ին պարբերությունը:

²⁸ Տես՝ Հանձնարարական 10-ի Բացատրական մեկնաբանության 5(բ)(1) պարբերությունը:

Օրինակ, Հանձնարարական 24-ը թույլ է տալիս վերահսկիչ բաժնեմաս ունեցող բաժնետերերի առկայությունը որոշել ըստ նախատեսված շեմի (մասնավորապես, այդպիսին կարող է համարվել այն անձը, ում պատկանում է ընկերության բաժնետոմսերի որոշակի տոկոսային մասը, օրինակ՝ 25 տոկոսը)²⁹: ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները չեն մասնավորեցնում, թե հատկապես ինչ շեմ պետք է կիրառվի: Նախատեսված նվազագույն շեմը որոշելիս երկրները պետք է հաշվի առնեն իրավաբանական անձանց տարբեր տեսակներին առնչվող ՓԼ/ԱՖ ռիսկի մակարդակը, առևտրային գործունեությունը կարգավորող կամ վարչարարության կանոններ սահմանող օրենքներով իրավաբանական անձանց որոշակի տեսակների համար սահմանված՝ վերահսկիչ բաժնեմասի նվազագույն շեմերի արժեքները: Նախատեսված շեմի մոտեցումը ենթադրում է, որ կարող են լինել մեկից ավելի իրական շահառուներ (օրինակ, 25% և ավելի շեմի դեպքում ընկերությունը կարող է ունենալ առավելագույնը երեք իրական շահառու): Ցանկացած դեպքում, ընկերության բաժնեմասերի որոշակի տոկոսային մասին սեփականության իրավունքով տիրապետելու հանգամանքը պետք է դիտարկվի որպես իրական շահառությունը որոշելու առանցքային փաստական գործոններից մեկը: Կարևոր է նշել, որ այս մոտեցումը ճանաչում է անուղղակի հսկողության հասկացությունը, ինչն ավելի լայն շրջանակ է ներառում, քան ֆորմալ սեփականությունը և կարող է դրսևորվել մի շարք կորպորատիվ միավորների շղթայի գործարկման միջոցով: Ի վերջո, երկրները ընկերությունների կապիտալում մասնակցության որակը որոշելիս պետք է կիրառեն այնպիսի մոտեցում, որ բավականաչափ հստակ, պրակտիկ, իրագործելի ու կիրարկելի է երկրում գործող իրավաբանական անձանց բոլոր տեսակների նկատմամբ:

- բ) **Բաժնետերերը, ովքեր անհատապես կամ այլ բաժնետերերի հետ համատեղ հսկողություն են իրականացնում իրավաբանական անձի նկատմամբ, այդ թվում՝ պայմանագրի, փոխըմբռնման, հարաբերությունների, միջնորդի կամ բազմամակարդակ կառույցի միջոցով (վերահսկիչ բաժնեմասի մոտեցում):** Կարևոր է նշել, որ այս մոտեցումը ճանաչում է անուղղակի հսկողության հասկացությունը, ինչն ավելի լայն շրջանակ է ներառում, քան իրավական (ուղղակի) սեփականությունը և կարող է դրսևորվել մի շարք կորպորատիվ

²⁹ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 1-ին պարբերությունը:

միավորների կամ անվանատերերի շղթայի գործարկման միջոցով: Անուղղակի հսկողությունը կարող է բացահայտվել տարբեր միջոցներով, ինչպիսիք են բաժնետերերի համաձայնությունները, ավագ ղեկավարության նշանակման հարցում գերակա ազդեցությունը կամ իրավասությունը: Բաժնետերերն այս կերպ կարող են համագործակցել՝ ֆորմալ կամ ոչ ֆորմալ համաձայնությունների կամ անվանական բաժնետերերի միջոցով որևէ անձի կողմից իրականացվող հսկողության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով: Երկրները պետք է դիտարկեն ընկերությունների կապիտալում մասնակցության տարբեր եղանակները և առկա հնարավորությունները, այդ թվում՝ քվեարկության կամ տնտեսական իրավունքների իրացման տեսանկյունից: Ուշադրության արժանի այլ հարցերից են, թե արդյոք ընկերությունը թողարկել է փոխարկելի բաժնետոմսեր կամ ունի քվեարկության իրավունք տվող բաժնետոմսերի փոխարկման հնարավորությամբ որևէ պարտավորություններ:

Ֆիզիկական անձինք, ովքեր կարող են իրավաբանական անձի նկատմամբ հսկողություն իրականացնել այլ միջոցներով

- գ) **Ֆիզիկական անձը (անձինք), ով(քեր) իրավաբանական անձի նկատմամբ հսկողություն է (են) իրականացնում այլ միջոցներով,** ինչպիսիք են վերը նկարագրված կարգավիճակներն ունեցող կամ բաժնետեր հանդիսացող անձանց հետ անձնական փոխառնչությունների մեջ գտնվող անձինք:
- դ) **Ֆիզիկական անձը (անձինք), ով(քեր) իրավաբանական անձի նկատմամբ հսկողություն է (են) իրականացնում առանց սեփականության տիրապետելու,** օրինակ՝ ձեռնարկության ֆինանսավորման միջոցով կամ շնորհիվ սերտ ու մտերիմ ընտանեկան հարաբերությունների, անցյալից եկող կամ պայմանագրային բնույթ ունեցող փոխառնչությունների, կամ ընկերության՝ որոշակի վճարումներ կատարել չկարողանալու հանգամանքի: Ավելին, հսկողությունը կարող է դրսևորվել նույնիսկ եթե գործնականում երբևէ չի իրականացվել, օրինակ՝ երբ որևէ մեկը օգտագործում, շահագործում կամ օգտվում է իրավաբանական անձի սեփականությունը հանդիսացող ակտիվներից:

Ֆիզիկական անձինք, ովքեր կարող են իրավաբանական անձի նկատմամբ հսկողություն իրականացնել որոշակի պաշտոն զբաղեցնելու միջոցով

ե) **Ֆիզիկական անձը (անձինք), ով(քեր) պատասխանատու է (են) ռազմավարական որոշումների համար, որոնք արմատական ազդեցություն ունեն բիզնեսի կամ իրավաբանական անձի գործունեության ընդհանուր ուղղության վրա:** Կոնկրետ իրավաբանական անձից և երկրի օրենսդրությունից կախված՝ տնօրենները կարող են ընկերության գործերի նկատմամբ հսկողություն իրականացնելու տեսանկյունից ունենալ կամ չունենալ ակտիվ դերակատարություն, սակայն տնօրենների նույնականացումն ամեն դեպքում օգտակար տեղեկատվություն է տալիս: Այդուհանդերձ, տնօրենների մասին տեղեկությունները կարող են նվազ արժեքավոր լինել, եթե երկրի օրենսդրությունը թույլ է տալիս, որ անվանական տնօրենները հանդես գան չբացահայտված բաժնետերերի անունից:

զ) **Ֆիզիկական անձը (անձինք), ով(քեր) ղեկավար պաշտոն զբաղեցնելու միջոցով գործառնական հսկողություն է (են) իրականացնում իրավաբանական անձի ամենօրյա կամ կանոնավոր գործունեության նկատմամբ,** ինչպիսիք են, օրինակ, գլխավոր գործադիր տնօրենը, գլխավոր ֆինանսական տնօրենը, ավագ կամ գործադիր տնօրենը կամ նախագահը: Այդպիսիք են ֆիզիկական անձինք, ովքեր էական լիազորություններ ունեն իրավաբանական անձի ֆինանսական հարաբերություններում (այդ թվում՝ կապված այն ֆինանսական հաստատությունների հետ, որտեղ գտնվում են իրավաբանական անձի հաշիվները) և ընթացիկ ֆինանսական հարցերում:

ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

34. Հանձնարարական 24-ը երկրներից պահանջում է նաև համապատասխանել հետևյալ հիմնարար պահանջներին՝ իրավաբանական անձանց թափանցիկության բարելավման նպատակով.

ա) *Ապահովել տեղեկությունների ստույգությունը և արդիականությունը.* բոլոր իրավաբանական անձանց հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները (այդ թվում՝ ընկերությունների ռեգիստրին տրամադրվող) պետք է լինեն ստույգ և ժամանակին թարմացվեն³⁰: Այս պահանջը ներառում է երկու բաղադրիչ: Նախ՝ արդիական և ստույգ պետք է լինեն իրավաբանական անձի ստեղծման ժամանակ ձեռք բերվող տեղեկությունները: Երկրորդ՝ ժամանակի

³⁰ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 11-րդ պարբերությունը:

ընթացքում պետք է ապահովվի այդ տեղեկությունների ստույգությունը և հնարավոր արդիականությունը, ինչը նշանակում է, որ որևէ փոփոխության դեպքում տեղեկությունները պետք է պատշաճ կերպով թարմացվեն:

բ) *Ունենալ սահմանված պահանջներին չհամապատասխանելու դեպքում կիրառվող պատժամիջոցներ.* Երկրները պետք է հավաստիանան, որ ցանկացած իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձի կողմից Հանձնարարական 24-ի պահանջները չկատարելը հանգեցնում է պատասխանատվության և արդյունավետ, համաչափ ու տարհամոզիչ պատժամիջոցների կիրառության³¹: Պատժամիջոցների կիրառության հարցն ավելի մանրամասն դիտարկվում է ստորև՝ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռք բերման մեխանիզմները քննարկող բաժնում:

գ) *Ձեռնարկել ընկերությունների թափանցիկությանը խոչընդոտող հանգամանքները վերացնելուն ուղղված միջոցառումներ.* Երկրները պետք է նաև առանձին միջոցառումներ ձեռնարկեն՝ կանխարգելելու համար այնպիսի այլ մեխանիզմների չարաշահումը, որոնք հաճախակի օգտագործվում են ընկերությունների սեփականատերերին թաքցնելու համար: Դրանց թվին են պատկանում ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերը³² կամ ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի հավաստագրերը, անվանական բաժնետոմսերը և անվանական տնօրենները³³: Հանձնարարական 24-ի ներքո երկրները կարող են որոշակի ճկունություն դրսևորել՝ իրենց համար բնութագրական հանգամանքների հիման վրա ընտրելով ձեռնարկվելիք միջոցառումների համակազմը³⁴:

35. Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանությունը երկրներից պահանջում է միջոցներ ձեռնարկել ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի և ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի հավաստագրերի չարաշահումը կանխարգելելու

³¹ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 18-րդ պարբերությունը:

³² ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանով ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերը սահմանվում են որպես փոխանցելի գործիքներ, որոնք ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի հավաստագիրը տիրապետող անձին վերապահում են համապատասխան իրավաբանական անձի նկատմամբ սեփականության իրավունք:

³³ Անվանական կառուցակարգերը, երբ որևէ անհատ չբացահայտված վստահորդի անունից ստանձնում է կառավարման կամ սեփականության հետ կապված որոշակի դերակատարություն, հաճախ են կիրառվում մեծածավալ կոռուպցիայի սխեմաներում և էապես նվազեցնում են ընկերությունների ռեգիստրներում պահվող տեղեկությունների արժեքավորությունը: Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 51 և 72:

³⁴ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 14-րդ և 15-րդ պարբերությունները:

համար, մասնավորապես՝ կիրառելով հետևյալ մեխանիզմներից մեկը կամ մի քանիսը³⁵.

ա) **դրանք արգելելը,**

բ) **դրանք գրանցված բաժնետոմսերի կամ բաժնետոմսերի հավաստագրերի փոխարկելը** (օրինակ՝ ապանյութականացման միջոցով),

գ) **դրանց շարժը սահմանափակելը**՝ պահանջելով, որ դրանք պահվեն կարգավորվող ֆինանսական հաստատությունում կամ մասնագիտացված միջնորդի մոտ, և/կամ

դ) պահանջելը, որ վերահսկիչ բաժնեմասի սեփականատերերն իրենց բաժնետեր լինելու հանգամանքի մասին **հայտնեն ընկերությանը, իսկ ընկերությունը գրանցի նրանց նույնականացման տվյալները:**

36. Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանությունը երկրներից պահանջում է նաև միջոցներ ձեռնարկել անվանական բաժնետերերի և անվանական տնօրենների չարաշահումը կանխարգելելու համար, մասնավորապես՝ կիրառելով հետևյալ մեխանիզմներից մեկը կամ մի քանիսը.

ա) պահանջելը, որ անվանական բաժնետերերն ու տնօրենները ընկերությանը և համապատասխան ռեգիստրին բացահայտեն իրենց անվանատերերի ինքնությունը, և որ այդ տեղեկատվությունը գրանցվի համապատասխան ռեգիստրում, և/կամ

բ) պահանջելը, որ անվանական բաժնետերերն ու տնօրենները լիցենզավորվեն, նրանց անվանական կարգավիճակը գրանցվի ընկերությունների ռեգիստրում, նրանք պահեն իրենց անվանատիրոջ ինքնության վերաբերյալ տեղեկություններ և պահանջի դեպքում դրանք հասանելի դարձնեն իրավասու մարմիններին³⁶:

37. Տեղեկությունների բացահայտմանն ուղղված միջոցառումների այլ տեսակներ նույնպես կարող են օգտակար լինել անվանական բաժնետերերի և տնօրենների չարաշահումը կանխարգելելու գործում: Օրինակ.

ա) Եթե անվանատերն իրավաբանական անձ է, երկրները պետք է դիտարկեն դրան սեփականության իրավունքով տիրապետող կամ դրա նկատմամբ հսկողություն իրականացնող ֆիզիկական անձանց ինքնության բացահայտում պահանջելու նպատակահարմարությունը.

³⁵ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 14-րդ պարբերությունը:

³⁶ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 15-րդ պարբերությունը:

- բ) Եթե տնօրենն իրավաբանական անձ է, երկրները պետք է դիտարկեն տնօրեններից առնվազն մեկը ֆիզիկական անձ լինելու կամ տնօրենի նկատմամբ հսկողություն իրականացնող ցանկացած ֆիզիկական անձի վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրում պահանջելու նպատակահարմարությունը.
- գ) ՏԸՆԾՄ-ները հաճախ հանդես են գալիս անվանական տնօրենների և բաժնետերերի դերում, ինչը թույլ է տալիս խուսափել կազմակերպության իրական շահառուների անունների գրանցումից³⁷: ՏԸՆԾՄ-ները ենթակա են ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի պահանջներին և պետք է վերահսկվեն (Հանձնարարականներ 22 և 28), այդ թվում՝ ՀՊՈԻ-ի պահանջների կատարման մասով, ինչը ներառում է իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռք բերումը: Եթե անվանական տնօրենների և բաժնետերերի կիրառությունը երկրում լայնածավալ բնույթ է կրում, երկիրը պետք է դիտարկի նրանց համար լիցենզավորման ռեժիմ սահմանելու նպատակահարմարությունը: Այդպիսի ռեժիմի ներքո լիցենզավորված անձանցից կպահանջվի պահել տեղեկատվություն այն անձի մասին, ում անունից իրենք գործում են.
- դ) Հանցագործները հաճախ օգտագործում են ոչ ֆորմալ անվանական կառուցակարգեր, որոնցում նրանց ընկերները, ընտանիքի անդամները կամ նրանց հետ փոխկապակցված անձինք ներկայանում են որպես կորպորատիվ միավորների իրական շահառուներ: Սա կարող է առանձնակի խնդրահարույց լինել՝ հաշվի առնելով նման կառուցակարգերի ոչ ֆորմալ և մասնավոր բնույթը: Խնդիրը կարելի է լուծել՝ անվանատերերին պարտավորեցնելով ընկերությունների ռեգիստրին բացահայտել այն անձի ինքնությունը, ում անունից իրենց գործում են, և կեղծ հայտարարագրման դեպքում կիրառելով պատժամիջոցներ.
- ե) Նման կառուցակարգերի չարաշահումը կանխարգելելուն նպաստում են բացահայտմանն օժանդակող միջոցները, ինչպիսիք են հաշվետվականության բարձր պահանջներ սահմանելը կամ դրանց մասին իրազեկվածությունը խթանելը:

³⁷ Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 60:

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԵՌՔԲԵՐՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐ ԵՎ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐ

38. Կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները կարելի է ձեռք բերել տարբեր աղբյուրներից, այդ թվում՝ ընկերությունների ռեգիստրներից, ֆինանսական հաստատություններից, ՆՈՖԳՏՄ-ներից, հենց իրենցից՝ իրավաբանական անձանցից, պետական մարմիններից, ինչպիսիք են հարկային մարմինները կամ արժեթղթերի շուկայի կարգավորողները: ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներն ընդունում են տեղեկատվության աղբյուրների բազմաբնույթ լինելու հանգամանքը և երկրներին ճկունություն են տալիս ՖԱԹՖ-ի պահանջները տվյալ երկրի իրավական համակարգին, կարգավորման դաշտին, տնտեսական և մշակութային բնութագրերին համապատասխանող կերպով իմպլեմենտացնելու համար: Արդյունավետ է այն համակարգը, որը կանխարգելում է հանցավոր նպատակներով իրավաբանական անձանց չարաշահումը: Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության համաաձայն, շատ հնարավոր է, որ նշված նպատակին հասնելու համար երկրներն օգտվեն որոշակի մեխանիզմների համակցությունից: Ինչպիսի մեխանիզմ(ներ) էլ ընտրվի (ընտրվեն), իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին առնչվող հիմնարար պահանջը մնում է անփոփոխ: Երկրները պետք է հավաստիանան, որ.

- 1) ընկերությունը ձեռք է բերել իր իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները, որոնք հասանելի են երկրի ներսում գտնվող որոշակի վայրում, կամ
- 2) գոյություն ունեն մեխանիզմներ, որոնք իրավասու մարմին հնարավորություն են ժամանակին տեղեկություններ ստանալ ընկերության իրական շահառուների մասին³⁸:

39. Այս պահանջները խախտող անձինք պետք է ենթակա լինեն արդյունավետ, համաչափ ու տարհամոզիչ պատժամիջոցների: Համակարգի արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով կարելի է կիրառել ստորև ներկայացված մեխանիզմների որևէ համակցություն: Արդյունավետ համակարգն իրավասու մարմիններին հնարավորություն է տալիս ժամանակին հասանելիություն ստանալ իրական շահառուների վերաբերյալ այն

³⁸ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 7-րդ պարբերությունը և ՖԱԹՖ-ի Մեթոդաբանության Անմիջական արդյունք 5-ը (ՖԱԹՖ, 2013 թ. (ա)):

տեղեկատվությանը, որ հավաքվում և պահվում է բոլոր մասնակիցների, այդ թվում՝ ֆինանսական հաստատությունների, ՆՈՖԳՏՄ-ների, ընկերությունների ռեգիստրների և/ կամ հենց իրենց՝ իրավաբանական անձանցից մոտ: Երկրները պետք է հաշվի առնեն համակարգի արդյունավետության այս բնութագրերը, երբ մշակում և ներդնում են մեխանիզմներ սույն ուղեցույցին համապատասխան Հանձնարարական 24-ի իմպլեմենտացման համար:

40. Ընկերությունների մասով Հանձնարարական 24-ը սահմանում է երեք տարբերակ այն գործնական քայլերի համար, որ երկրները կարող են ձեռնարկել իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների առկայությունն ու հասանելիությունն ապահովելու նպատակով: Երկրներն իրենց հայեցողությամբ կարող են որոշել, թե որ մեխանիզմներն են ընտրում այդ նպատակին հասնելու համար: Մասնավորապես, երկրները պետք է կիրառեն ստորև ներկայացված մեխանիզմներից մեկը կամ մի քանիսը.

ա) ընկերություններից կամ ընկերությունների ռեգիստրներից պահանջել, որ ձեռք բերեն և պահեն արդիական տեղեկություններ ընկերությունների իրական շահառուների վերաբերյալ,

բ) ընկերություններից պահանջել, որ ողջամիտ քայլեր ձեռնարկեն³⁹ ընկերությունների իրական շահառուների վերաբերյալ արդիական տեղեկություններ ձեռք բերելու և պահելու ուղղությամբ, և/կամ

գ) օգտագործել առկա տեղեկությունները, այդ թվում. (1) ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների կողմից Հանձնարարականներ 10-ին և 22-ին համապատասխան ձեռք բերված տեղեկությունները, (2) ընկերությունների իրավական և իրական շահառուների վերաբերյալ այլ իրավասու մարմինների ունեցած տեղեկությունները, (3) հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ ընկերությունների մոտ պահվող տեղեկությունները, և (4) ֆոնդային բորսայում ցուցակված ընկերությունների վերաբերյալ հասանելի տեղեկությունները, երբ բացահայտման պահանջներն ապահովվում են իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների պատշաճ թափանցիկությունը:

41. Վերը նշված մեխանիզմներից ցանկացածի իմպլեմենտացումը կարող է բավարար լինել ստանդարտներին համապատասխանելու համար, բայց քանի որ այդ մեխանիզմները միմյանց փոխադարձաբար չեն բացառում, երկրները

³⁹ Ձեռնարկված քայլերը պետք է համաչափ լինեն՝ հաշվի առնելով ռիսկի մակարդակը, ընկերության սեփականատերերի կազմով կամ վերահսկիչ բաժնեմասնակցության բնույթով պայմանավորված բարդությունը:

Հանձնարարական 24-ի նպատակներին հասնելու համար կարող են կիրառել դրանց որևէ համակցությունը⁴⁰: Մեխանիզմների հնարավոր շրջանակը որոշելիս երկրները պետք է հաշվի առնեն իրենց առանձնահատկությունները և ռիսկերի գնահատման արդյունքները: Որևէ մեխանիզմ ընտրելիս երկրները պետք է ձգտեն ապահովել ճիշտ հավասարակշռությունը մի կողմից՝ կորպորատիվ միավորների օրինական գործառնությունները թույլատրելու, մյուս կողմից՝ ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարելու անհրաժեշտության միջև: Սույն ուղեցույցը նախընտրություն չի տալիս առաջարկվող մեխանիզմներից որևէ մեկին: Փոխարենը, այն ուղղորդում է համապատասխան միջոցառումների ընտրության և իմպլեմենտացման գործընթացը:

Մեխանիզմ 1. Ընկերությունների ռեգիստրները

42. Երկրները Հանձնարարական 24-ը կարող են իմպլեմենտացնել ընկերությունների ռեգիստրներից պահանջելով, որ ձեռք բերեն և պահեն արդիական տեղեկություններ ընկերությունների իրական շահառուների վերաբերյալ⁴¹:
43. Ընկերությունների ռեգիստրները⁴² իրավաբանական անձանց սեփականատերերի վերաբերյալ տեղեկությունների արժեքավոր աղբյուր են: Հանձնարարական 24-ի համաձայն, երկրում ստեղծված բոլոր ընկերությունները պետք է գրանցվեն ընկերությունների ռեգիստրում, որը պետք է գրանցի և պահի (առնվազն) հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկություններ, այդ թվում՝ ընկերության անվանումը, հիմնադիր փաստաթղթերը, կազմակերպարարական ձևն ու կարգավիճակը, գրանցված գրասենյակի հասցեն, գործունեության կանոնները սահմանող հիմնադրույթները և տնօրենների ցանկը⁴³: Հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ ռեգիստրներում պահվող տեղեկությունները պետք է հրապարակային լինեն՝ ապահովելով դրանց հասանելիությունը ֆինանսական

⁴⁰ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 8-րդ պարբերությունը:

⁴¹ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 8-րդ պարբերության «ա» կետը: Թեպետ ընկերությունների կամ ընկերությունների ռեգիստրների կողմից ընկերությունների իրական շահառուների վերաբերյալ արդիական տեղեկություններ ձեռք բերելու և պահելու պահանջն այս կետով է սահմանվում, ընկերությունների կողմից այդպիսի տեղեկությունների պահպանմանն առնչվող հարցերը քննարկվում են Մեխանիզմ 2-ի ներքո:

⁴² Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության համաձայն (ծանոթագրություն 40), «ընկերությունների ռեգիստր» տերմինը վերաբերում է տվյալ երկրում հիմնադրված կամ լիցենզավորված և, որպես կանոն, հիմնադրումը հավաստող մարմնի կողմից կամ նրա համար վարվող ռեգիստրին: Տերմինը չի վերաբերում ընկերության կողմից կամ նրա համար պահվող տեղեկատվությանը:

⁴³ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 4-րդ պարբերության «(ա)» կետը և 5-րդ պարբերությունը:

հաստատություններին, ՆՈՖԳՏՄ-ներին և այլ իրավասու մարմիններին⁴⁴: Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող, բավարար ռեսուրսներով ապահովված և պրոակտիվ կերպով աշխատող ընկերությունների ռեգիստրը կարող է արդյունավետ մեխանիզմ լինել, քանի որ իրավապահ մարմիններին թույլ է տալիս մեկ աղբյուրից ձեռք բերել այդ տեղեկությունները:

44. Ընկերությունների ռեգիստրների դերը, ինչպես նաև ընկերությունների վերաբերյալ ձեռք բերվող տեղեկությունների մանրամասնությունն ու որակը երկրից երկիր էապես տարբերվում են: Երկրները պետք է տեղյակ լինեն բոլոր այն խնդիրներին, որոնք կարող են բացասաբար ազդել ընկերությունների ռեգիստրում պահվող տեղեկությունների հուսալիության վրա: Օրինակ, շատ դեպքերում ընկերությունների ռեգիստրները պասիվ դեր ունեն և հանդես են գալիս որպես տեղեկությունների կամ փաստաթղթերի պահոց, որը ոչ մի կերպ չի ստուգում կամ այլ եղանակներով հավաստիանում ստացված տեղեկությունների ստույգ լինելու մեջ: Բացի այդ, շատ երկրներում ընկերությունների ռեգիստրում առկա տեղեկությունների արդիականությունը ոչ միշտ է հուսալիորեն ապահովվում: Նման խնդիրների առկայության դեպքում երկրները պետք է դիտարկեն իրենց ընկերությունների ռեգիստրում առկա տեղեկությունների հուսալիության բարձրացմանն ուղղված միջոցառումներ ձեռնարկելու նպատակահարմարությունը:
45. Անշուշտ, իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող, բավարար ռեսուրսներով ապահովված և պրոակտիվ կերպով աշխատող ընկերությունների ռեգիստրը կարող է արդյունավետ մեխանիզմ լինել, քանի որ իրավասու մարմիններին թույլ է տալիս մեկ աղբյուրից ձեռք բերել այդ տեղեկությունները: Ընկերությունների ռեգիստրները ոչ միշտ են իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ հավաքում և ավանդաբար ստեղծվել են ընկերությունների հիմնադրմանն օժանդակելու, համապատասխան տեղեկությունների՝ առևտրային նպատակներով հասանելիությունն ապահովելու համար: Ըստ այդմ, երկրների մեծ մասը, որոնք փորձում են իրական շահառուների բացահայտմանն առնչվող պահանջները կատարել գոյություն ունեցող ընկերությունների ռեգիստրի միջոցով, ստիպված են դրա դերի, գործառույթների և ռեսուրսների հետ կապված էական փոփոխությունների գնալ: Ստորև ներկայացվում են որոշ նկատառումներ այն

⁴⁴ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 13-րդ պարբերությունը:

երկրների համար, որոնք նախատեսում են իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող ռեգիստր ստեղծել.

ա) Արդյո՞ք ռեգիստրի կանոնադրական նպատակները բավականաչափ լայն են՝ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ հավաքելու, ստուգելու և պահելու գործառույթը ներառելու համար: Ընկերությունների ռեգիստրից պե՞տք է պահանջվի ստուգել իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները և կատարել ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարին առնչվող պարտականություններ:

բ) Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմինն ունի՞ր բավարար մարդկային և կապիտալ ռեսուրսներ այնպիսի լրացուցիչ գործառույթներ կատարելու համար, ինչպիսիք են իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ հավաքելը, ստուգելը և պահելը: Իրավաբանական բարդ կառուցվածքների դեպքում իրական շահառուին որոշելու համար անհրաժեշտ է լավ պատկերացնել և քաջատեղյակ լինել ընկերությունների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրությանը:

գ) Գոյություն ունե՞ն մեխանիզմներ իրական շահառուների վերաբերյալ ընկերությունների ռեգիստրին տրամադրվող տեղեկությունների ստույգությունը և արդիականությունն ապահովելու համար: Իրավաբանական անձ ստեղծելու համար դիմող անհատներից պահանջվո՞ւմ է արդյոք ռեգիստրին ներկայացնել իրական շահառուների վերաբերյալ ստույգ տեղեկություններ: Արդյո՞ք ռեգիստրը ստուգում է ստացված տեղեկությունների ստույգությունը՝ օգտվելով հուսալի, անկախ աղբյուրներից, տվյալներից կամ տեղեկատվությունից: Օրինակ, ռեգիստրին իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրումը կարո՞ղ է նախապայման լինել ընկերություն ստեղծելու համար:

դ) Ինչպե՞ս են իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններում փոփոխությունները ժամանակի ընթացքում մոնիտորինգի ենթարկվում և գրանցվում: Արդյո՞ք իրավաբանական անձինք և/կամ իրական շահառուները պարտավոր են փոփոխություններից հետո սահմանված ժամկետներում տեղեկություններ տրամադրել ռեգիստրին:

ե) Գոյություն ունի՞ր իրավասու մարմին, որը հետևում է այս պահանջների կատարմանը: Պահանջներին չհամապատասխանելու դեպքում առկա՞ են արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ պատժամիջոցներ: Իրավաբանական անձանց և/կամ իրական շահառուների կողմից

տեղեկությունների բացահայտման ու թարմացման պահանջները չկատարելը (օրինակ՝ տեղեկություններ չներկայացնելը կամ ոչ ստույգ կամ թերի տեղեկություններ ներկայացնելը) հանգեցնում է պատասխանատվության և պատժամիջոցների կիրառության⁴⁵:

- զ) Ռեգիստրում առկա տեղեկությունները ժամանակին հասանելի՝ են իրավասու մարմիններին: Համակարգը հնարավորություն ընձեռնում է ռեգիստրում կատարել բազմակի դաշտերով որոնում: Ռեգիստրը պատկան մարմիններին տալիս է ուղղակի մուտքի հնարավորություն հեռակա մուտքանունի կամ համանման մեխանիզմների միջոցով, թե՛ այդ մարմինները ստիպված են տեղեկությունները պահանջել ռեգիստրից:
- է) Ռեգիստրում առկա տեղեկությունները սահմանափակ հասանելիություն ունեն, թե՛ հրապարակային են⁴⁶: ՖԱԹՖ-ի ստանդարտների համաձայն, իրական շահառուների մասին տեղեկությունները կարող են հասանելի լինել միայն որոշակի իրավասու մարմինների (այդ թվում՝ իրավապահներին) և, հնարավոր է, ֆինանսական հաստատություններին ու ՆՈՖԳՏՄ-ներին: Անհրաժեշտ է դիտարկել այն հարցը, թե տեխնոլոգիական զարգացումներն ինչ հնարավորություններ են ընձեռնում ռեգիստրների ունեցած տեղեկությունները հրապարակայնորեն հասանելի դարձնելու համար (թեպետ սա կարող է առնչվել գաղտնիության հետ կապված խնդիրների հետ և պետք է դիտարկվի այդ տեսանկյունից հավասարակշռությունը չխախտելու առումով): Օրինակ, թեպետ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները նման պահանջ չեն սահմանում, որոշ երկրներ կարող են տեղեկությունների հասանելիությունն ապահովել առցանց որոնելի տվյալների շտեմարանի միջոցով, ինչը կբարելավի թափանցիկությունը՝ տվյալների մանրամասն ուսումնասիրության հնարավորություն ընձեռնելով, օրինակ, քաղաքացիական հասարակությանը, և ապահովելով դրանց ժամանակին հասանելիությունը ֆինանսական հաստատություններին, ՆՈՖԳՏՄ-ներին և այլ երկրների իրավասու մարմիններին:
- ը) Առկա՞ են արդյոք օրենսդրական կամ կարգավորման դաշտին առնչվող խոչընդոտներ, որոնք թույլ չեն տալիս ունենալ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող և արդյունավետ գործող ռեգիստր: Օրինակ, որոշ երկրներում ազգային/ նահանգային մակարդակով

⁴⁵ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանությունը և Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 75:

⁴⁶ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 13-րդ պարբերությունը:

իշխանությունները պատասխանատվություն են կրում իրավաբանական անձանց ստեղծման ու կարգավորման համար, և օրենսդրական դաշտին առնչվող խոչընդոտները սահմանափակում են իշխանությունների՝ իրական շահառուների բացահայտման վերաբերյալ պահանջներ սահմանելու ունակությունը: Անգամ օրենսդրական դաշտին առնչվող խոչընդոտների բացակայության դեպքում ազգային/ նահանգային մակարդակով գործող բոլոր ռեգիստրների կողմից իրական շահառուների բացահայտման վերաբերյալ պահանջների հետևողական կիրառությունն ապահովվելը դժվար խնդիր է: Նման խնդիրների բախվող երկրներն ամեն դեպքում պետք է ապահովեն իրենց ընկերությունների ռեգիստրներում հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունների առկայությունը, սակայն հնարավոր է, որ ստիպված լինեն այս մեխանիզմը համատեղել այլ միջոցների հետ՝ իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք և ստույգ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունն ապահովելու համար: Որոշ երկրներում օրենսդրական դաշտին առնչվող խոչընդոտ է տվյալների պաշտպանության մասին օրենքների հակադրությունը իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակման հետ, ինչը նկարագրված է վերոշարադրյալ «ը» կետում:

Ներդիր 5. Օրինակելի բնութագրեր. իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները պահում է ընկերությունների ռեգիստրը

Իրական շահառուների (ԻՇ) վերաբերյալ տեղեկություններն ընկերությունների ռեգիստրի կողմից պահվելու մեխանիզմը կարող է ունենալ ստորև թվարկված որոշ կամ բոլոր բնութագրերը.

- Ընկերություններից պահանջվում է գրանցվելիս ընկերությունների ռեգիստրին տրամադրել հիմնական հատկորոշիչների և ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ.
- Ընկերություններից պահանջվում է հիմնական հատկորոշիչների և ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկությունները տրամադրել ինչպես տարեկան կտրվածքով, այնպես էլ փոփոխությունների դեպքում՝ դրանց արդիականությունն ապահովելու նպատակով.
- Ընկերություններից պահանջվում է հայտարարագրել իրական շահառուներին և սեփականատերերի կազմը. սրա շրջանակներում կարող են տրամադրվել ինքնության ստուգման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի կրկնօրինակները.
- Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմնից պահանջվում է ստուգել իրական շահառուների ինքնությունը.
- ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ չտրամադրող ընկերությունները ենթակա են տարհամոզիչ վարչական պատժամիջոցների, ինչպիսիք են հիմնադրման գործընթացում սահմանափակումները, և այդ պատժամիջոցները կիրառվում են.
- Ընկերության կողմից կեղծ տեղեկությունների ներկայացումը ենթակա է համաչափ ու տարհամոզիչ վարչական և քրեական պատժամիջոցների. ընկերության

ներկայացուցիչները նույնպես կարող են անձնական պատասխանատվության ենթարկվել.

- Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմինը պարբերաբար կիրառում է այս պատժամիջոցները՝ համապատասխան պահանջների խախտման դեպքում.
- Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմինը պրոակտիվ գործունեություն է ծավալում, այդ թվում՝ ստացված տեղեկությունները ստուգելով այլ աղբյուրներից (ինչպիսիք են բաժնետերերը, բնակչության կամ սոցիալական ծառայությունների ռեգիստրները) ձեռք բերվող տվյալների հետ՝ տարբերություններն ու անհամապատասխանությունները բացահայտելու նպատակով.
- Ընկերությունների ռեգիստրում տեղեկությունները պահվում են թվայնացված և որոնելի ձևաչափով. որոնման գործառույթը թույլ է տալիս կատարել բազմակի դաշտերով որոնումներ.
- Իրավասու մարմինները առցանց հասանելիություն ունեն ընկերությունների ռեգիստրին, այդ թվում՝ լիարժեք որոնումների մոդուլին.
- Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմինն ունակ է տվյալների շտեմարանում բացահայտել չարաշահման կամ արտասովոր գործունեության մասին վկայող ցուցիչներ (կարմիր դրոշակներ).
- Ընկերությունների հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունները հրապարակայնորեն հասանելի են, ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկությունները նույնպես կարող են հրապարակային բնույթ կրել կամ հասանելի լինել ֆինանսական հաստատություններին և ՆՈՖԳՏՄ-ներին.
- Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմինը կարող է ի լրումն ընկերությունների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռք բերել և պահել նաև բաժնետերերի վերաբերյալ տեղեկություններ.
- Ընկերությունների ռեգիստրը վարող մարմինը հավաքում է տեղեկություններ տնօրենների խորհրդի, ավագ ղեկավարության և ընկերության անունից հանդես գալու իրավունք ունեցող ֆիզիկական անձանց վերաբերյալ. բացի այդ, սահմանված է պահանջ, որ տնօրենները պետք է լինեն ֆիզիկական անձինք.
- Այս մեխանիզմի շրջանակում կիրառվող միջոցները համատեղվում են (ստորև ներկայացված) Մեխանիզմ 2-ի որոշ բաղադրիչների հետ՝ պայմանով, որ ընկերությունը տեղեկություններ է տրամադրում ռեգիստրին:

Մեխանիզմ 2(ա). Պահանջել, որ ընկերությունները պահեն իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ

46. Երկրները Հանձնարարական 24-ը կարող են իմպլեմենտացնել ընկերություններից պահանջելով, որ ձեռք բերեն և պահեն արդիական տեղեկություններ իրական շահառուների վերաբերյալ⁴⁷: Նախևառաջ, երկրները պետք է ընկերություններից պահանջեն պահել իրենց բաժնետերերի կամ

⁴⁷ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 8-րդ պարբերության «ա» կետը:

մասնակիցների ցանկը⁴⁸: Ստորև ներկայացվում են որոշ նկատառումներ այս մոտեցումն ընտրող երկրների համար.

- ա) Ընկերությունները վարում են բաժնետերերի ռեգիստր, ինչպիսին է բաժնետերերի ցանկը, որը պետք է հասանելի լինի իրավասու մարմիններին⁴⁹: Այդուամենայնիվ, բաժնետերերի ռեգիստրները իրավական սեփականատերերի մասին տեղեկություններ պարունակելով հանդերձ ոչ միշտ է, որ պարունակում են տեղեկություններ իրական շահառուների մասին:
- բ) Առկա՞ են արդյոք մեխանիզմներ իրական շահառուների վերաբերյալ ընկերությունների կողմից հավաքվող տեղեկությունների ստույգությունն ու արդիականությունն ապահովելու համար: Ընկերություններն իրավասո՞ւ են իրենց բաժնետերերից պահանջել տեղեկատվություն (այդ թվում՝ ցանկացած ժամանակ պահանջել իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ): Եթե այո, ապա առկա՞ են իրավաբանական անձանց և դրանց ներկայացուցիչների կողմից տեղեկություններ չներկայացնելու կամ կեղծ տեղեկություններ ներկայացնելու դեպքում կիրառվող պատժամիջոցներ (օրինակ, կարո՞ղ է ընկերությունը դիմել դատարան բաժնետոմսերի վրա սահմանափակումներ դնելու, մասնավորապես՝ շահաբաժինների վճարումը կասեցնելու հայցով):
- գ) Բաժնետերերից պահանջվո՞ւմ է բացահայտել այն անձի (անձանց) անուն(ներ)ը, հոգուտ ում իրենք տիրապետում են բաժնետոմսերին: Սեփականատերերի կազմում կամ հսկողության կառուցվածքում փոփոխություններ տեղի ունենալու դեպքում բաժնետերերը պարտավո՞ր են սահմանված ժամկետներում այդ մասին ծանուցել ընկերությանը:
- դ) Եթե երկիրը որոշում է կիրառել այս մեխանիզմը, ինչպե՞ս են ընկերությունները իրազեկվելու իրենց պարտականությունների մասին: Իրավասու մարմինները ընկերություններին և բաժնետերերին ուղղորդո՞ւմ են՝ բացատրելով նրանց պարտականությունները, և արդյո՞ք համապատասխան ուղեցույցները հրապարակայնորեն հասանելի են:
- ե) Այս տեղեկատվությունը ժամանակին հասանելի՞ է իրավասու մարմիններին: Ինչպե՞ս կարող են իրավասու մարմինները իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ ձեռք բերել՝ ընկերությանը հայտնի

⁴⁸ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 6-րդ պարբերությունը:

⁴⁹ ՖԱՐՖ (2006թ.), էջ 13:

չդարձնելով հնարավոր քննություն իրականացնելու հանգամանքը: Պահանջվում է արդյոք, որ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները հասանելի լինեն գրանցման երկրում: Ի՞նչ է արվում այն ընկերությունների դեպքում, որոնք գրանցման երկրում ֆիզիկական ներկայություն չունեն:

զ) Իրավաբանական անձինք պարտավոր են վարել իրենց ներկայացուցիչների արդիական ցանկ, որը կարտացոլի նաև նրանց դերերը, գործառույթներն ու իրավասությունները:

Մեխանիզմ 2(բ). Պահանջել, որ ընկերությունները ողջամիտ քայլեր ձեռնարկեն

47. Երկրները Հանձնարարական 24-ը կարող են իմպլեմենտացնել նաև ընկերություններից պահանջելով, որ ողջամիտ քայլեր ձեռնարկեն իրենց իրական շահառուների վերաբերյալ արդիական տեղեկություններ ձեռք բերելու և պահելու ուղղությամբ⁵⁰: Երկրները պետք է այս դեպքում ողջամիտ քայլերը սահմանող հստակ և պրակտիկ շրջանակ ձևավորեն: Իրական շահառուների վերաբերյալ արդիական տեղեկություններ ձեռք բերելու և պահելու ուղղությամբ ընկերությունների ձեռնարկած քայլերը պետք է համարժեք լինեն ՓԼ/ԱՖ ռիսկի մակարդակին և ընկերության սեփականատերերի կազմով կամ վերահսկիչ բաժնեմասնակցության բնույթով պայմանավորված բարդությանը: Ի լրումն Մեխանիզմ 2-ի ներքո թվարկվածների, ստորև ներկայացվում են որոշ նկատառումներ այս մոտեցումն ընտրող երկրների համար.

ա) Արդյո՞ք երկիրը բացահայտել և գնահատել է իրավաբանական անձանց առնչվող ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը, ինչը հնարավորություն է տալիս կիրառել Հանձնարարականներ 1-ով և 24-ով նախատեսված ռիսկահենք մոտեցումը:

բ) Երկրում ձևավորվե՞լ է օրենսդրական և կարգավորման միջոցների շրջանակ, որի ներքո առկա մեխանիզմը թույլ է տալիս կառավարել իրական շահառուների վերաբերյալ արդիական տեղեկություններ ձեռք բերելու և պահելու ուղղությամբ ընկերությունների կողմից «ողջամիտ քայլերի» ձեռնարկումը: Արդյո՞ք այդ շրջանակը հիմնված է ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի վերաբերյալ երկրում առկա պատկերացումների վրա, որպիսիք ձևավորվել են ռիսկի համակողմանի գնահատման արդյունքում: Արդյո՞ք ընկերությունների տարբեր տեսակների համար սահմանված են տարբեր պահանջներ:

⁵⁰ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 8-րդ պարբերության «բ» կետը:

գ) Ընկերությունները ճկունություն ունեն որոշելու, թե որ քայլերն են ողջամիտ: Եթե այո, ապա սահմանված է դրանց որևէ նվազագույն անհրաժեշտ մակարդակ: Իրավասու մարմինները ընկերություններին հստակ ուղղորդում են՝ բացատրելով, թե որոշակի իրավիճակներում հատկապես ինչ քայլեր են ակնկալում ձեռնարկված տեսնել: Եթե ընկերությունը քայլեր է ձեռնարկում հիմնվելով ՓԼ/ԱՖ ռիսկերի գնահատականի վրա, որքանով է հստակ պատկերացնում այդ ռիսկերը:

Ներդիր 6. Օրինակելի բնութագրեր. իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները պահում են ընկերությունները

Իրական շահառուների (ԻՇ) վերաբերյալ տեղեկություններն ընկերությունների կողմից պահվելու կամ այդ ուղղությամբ ողջամիտ քայլեր ձեռնարկվելու մեխանիզմը կարող է ունենալ ստորև թվարկված որոշ կամ բոլոր բնութագրերը.

- Ընկերություններից պահանջվում է պահել ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ, և նրանց տրված է իրավասություն բաժնետերերից պահանջել բաժնեմասերի իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ.
- Ընկերությունները կարող են բաժնետերերի կողմից ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ չտրամադրվելու դեպքում համապատասխան դատարանների կամ պետական մարմինների միջոցով նրանց նկատմամբ սահմանափակումներ կիրառելուն ուղղված գործողություններ ձեռնարկել, ինչպիսիք են քվեարկության իրավունքի սահմանափակումը կամ բաժնետոմսերի վաճառքը.
- Բաժնետերերի կողմից կեղծ տեղեկությունների ներկայացումը ենթակա է տարհանողիչ վարչական կամ քրեական պատժամիջոցների.
- Բաժնետերերից պահանջվում է իրական շահառուներին առնչվող փոփոխությունների մասին անհապաղ ծանուցել ընկերությանը.
- Ընկերությունները պարտավոր են պահանջի դեպքում իրավասու մարմիններին ժամանակին տրամադրել բաժնետերերի և իրական շահառուների ցանկերը.
- Ընկերության կողմից իրավասու մարմիններին տեղեկությունների չտրամադրումը ենթակա է պատժամիջոցների, որոնց թվին են պատկանում վարչական տույժերը կամ հիմնադրման գործընթացում սահմանափակումները.
- Բաժնետերերի և իրական շահառուների ցանկերը պետք է վարվեն և երկայացվեն էլեկտրոնային ձևաչափով.
- Եթե բաժնետերերի և իրական շահառուների ցանկերը ընկերության անունից վարվում են երրորդ անձի կողմից, ընկերությունը շարունակում է պատասխանատվություն կրել համապատասխան պարտականությունների կատարման համար.
- Ընկերություններից պահանջվում է հասկանալ և տեղեկություններ պահել սեփականատերերի կազմի, այդ թվում՝ սեփականության որևէ շղթայական մեխանիզմների մասին.
- Եթե ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ ձեռք բերել չի հաջողվում, ընկերություններից

պետք է պահանջվի այդ փաստը հրապարակել իրենց ինտերնետային կայքէջում.

- Երկիրն ընկերություններին ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ պահելու պատրականությունից կարող է ազատել միայն ցածր ՓԼ/ԱՖ դիսկի հիման վրա.
- Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները պահանջվում է պահել ընկերության գրանցման երկրում.
- Ընկերությունները և բաժնետերերը իրենց պարտականությունների մասին տեղեկացվում են ուղղորդման և իրազեկման, օրինակ՝ ընկերություն գրանցելիս համապատասխան տեղեկատվություն տրամադրելու միջոցով:

Մեխանիզմ 3. Որպես հիմք ընդունել առկա տեղեկատվությունը

48. Երկրները Հանձնարարական 24-ը կարող են իմպլեմենտացնել նաև օգտագործելով կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների վերաբերյալ հավաքված տեղեկությունները⁵¹: Տեղեկատվության հնարավոր աղբյուրների թվին են պատկանում ընկերությունների և այլ տեսակ (օրինակ՝ հողի, մեքենաների և շարժական գույքի) ռեգիստրները, ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները, այլ իրավասու մարմինները (օրինակ՝ վերահսկող կամ հարկային մարմինները, արժեթղթերի շուկայի կարգավորողները, առևտրային տվյալների շտեմարանները⁵²): Այլ իրավասու մարմինների (օրինակ՝ հարկային կամ ֆինանսական վերահսկողության մարմինների) կողմից հավաքված տեղեկությունները կարող են ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի նպատակներով օգտակար լինել՝ նպաստելով այդ մարմինների միջև համագործակցության ընդլայնմանը և իրական շահառուների բացահայտման մեխանիզմների բարելավմանը: Ստորև ներկայացվում են որոշ նկատառումներ այս մոտեցումն ընտրող երկրների համար.

ա) Արդյո՞ք իրավասու մարմինները (մասնավորապես՝ իրավապահները) տեղյակ են, թե որտեղ են պահվում իրական շահառուների մասին տեղեկությունները: Այդ տեղեկություններն անհրաժեշտության դեպքում ժամանակին հասանելի՞ են նրանց: Արդյո՞ք իրավապահ մարմինները բավարար լիազորություններ ունեն: Առկա՞ են այլ մարմինների (օրինակ՝ հարկային մարմինների, վերահսկողների կամ հողի նկատմամբ իրավունքների գրանցման մարմինների) կողմից պահվող տեղեկատվության հասանելիությունը դյուրացնող մեխանիզմներ այնպես, որ այդ տեղեկատվությունն արդյունավետորեն օգտագործվի քննության

⁵¹ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 8-րդ պարբերության «գ» կետը:

⁵² Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 51 և 77:

նպատակով: Առկա՞ են բավարար մեխանիզմներ իրավասու մարմինների միջև տեղեկատվության փոխանակման համար:

բ) Հարկային տեղեկատվության կապակցությամբ, արդյո՞ք այլ իրավասու մարմինները (մասնավորապես՝ իրավապահները) տեղյակ են, թե ինչ տեղեկություններ են հավաքում և պահում հարկային մարմինները: Իրավաբանական անձանց սեփականատերերի և իրավաբանական անձանց նկատմամբ հսկողություն իրականացնող անձանց վերաբերյալ հարկային մարմինների հավաքած տեղեկատվությունը երկրից երկիր էապես տարբերվում է՝ կախված հարկային ռեժիմից⁵³:

գ) Առկա՞ են իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող առևտրային տվյալների շտեմարաններ: Շատ կազմակերպություններ առաջարկում են ռիսկերի կառավարման ծառայություններ՝ կորպորատիվ միավորների մասին հավաքելով տվյալներ, որոնք հիմնականում օգտագործվում են մանսավոր հատվածի կողմից ՀՊՈՒ-ի նպատակներով:

49. Ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների կողմից ձեռք բերվող և պահվող ՀՊՈՒ տեղեկությունները որպես հիմք ընդունելու կապակցությամբ նույնպես մի շարք առանձին նկատառումներ կան, որոնք ներկայացվում են ստորև.

ա) Արդյո՞ք ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները պատշաճ կերպով կատարում են ՀՊՈՒ-ի պարտականությունները, այդ թվում՝ միջոցներ են ձեռնարկում իրական շահառուներին նույնականացնելու և նրանց ինքնությունը ստուգելու համար, ինչպես պահանջվում է Հանձնարարականներ 10-ով և 22-ով: Արդյո՞ք ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները պատշաճ կերպով վերահսկվում են (Հանձնարարականներ 26 և 28):

բ) Ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները բավարար ուղղորդում ստանո՞ւմ են ՀՊՈՒ-ն պատշաճ կերպով կատարելու վերաբերյալ (Հանձնարարական 34): Համապատասխան ուղեցույցների առկայությունը կոյուրացնի ՀՊՈՒ-ի պահանջների կատարումը՝ բարելավելով իրական շահառուների վերաբերյալ հաշվետու անձանց կողմից հավաքվող տեղեկությունների որակն ու շրջանակը: Օրինակ, ուղեցույցներով կարելի է սահմանել այն փաստաթղթերի կամ ռեսուրսների տեսակները, որոնք պետք

⁵³ Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 82:

է օգտագործվեն երկրում ստեղծված իրավաբանական անձանց իրավական կարգավիճակը որոշելու, սեփականատերերի կազմի և հսկողության կառուցվածքի անուղղակի կամ ուղղակի դրսևորումները ստուգելու համար⁵⁴:

- գ) Ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների կողմից պահվող ՀՊՈԽ տեղեկությունները ժամանակին հասանելի՝ են իրավասու մարմիններին (Հանձնարարական 30): Իրավասու մարմիններն ունեն գործընթացներ և ընթացակարգեր, ինչպես նաև հաստատված հարաբերություններ, որոնք թույլ են տալիս առանց անհարկի հապաղումների տեղեկություններ ստանալ ֆինանսական հաստատություններից և ՆՈՖԳՏՄ-ներից՝ ապահովելով այդ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը: Արդյո՞ք ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները լավ պատկերացնում են և քաջատեղյակ են ընկերությունների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրությանը՝ իրավաբանական բարդ կառուցվածքների դեպքում իրական շահառուին որոշելու համար:
- դ) Իրավասու մարմիններն ինչպե՞ս են տեղեկանում որևէ ֆինանսական հաստատությունում իրավաբանական անձի հաշիվների առկայության մասին (Հանձնարարական 31): Օրինակ, երկրում առկա՞ է բանկային հաշիվ ունենալու հանգամանքը բացահայտելու կամ համանման այլ մեխանիզմ, որը համապատասխան լիազորություններ ունեցող իրավասու մարմիններին կօգնի ժամանակին որոշել, թե որ ֆինանսական հաստատություններին պետք է դիմեն տեղեկություններ ստանալու համար:
- ե) Իրավասու մարմիններն որքանո՞վ են տեղյակ, թե որ ՆՈՖԳՏՄ-ների, այդ թվում՝ ՏԸՆԾՄ-ների հաճախորդն է տվյալ իրավաբանական անձը: ՏԸՆԾՄ-ները ենթակա՞ են գրանցման կամ լիցենզավորման պահանջներին, որոնք թույլ են տալիս նույնականացնել և անհրաժեշտության դեպքում կապվել նրանց հետ:

Ներդիր 7. Օրինակելի բնութագրեր. այլ աղբյուրներ և համակցված մոտեցում

Իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռքբերման համակցված մոտեցումը կիրառելու մեխանիզմը կարող է ունենալ ստորև թվարկված որոշ կամ բոլոր բնութագրերը.

- Ֆինանսական հաստատություններն իրականացնում են Հանձնարարական 10-ով

⁵⁴ Սույն փաստաթղթի Բաժին VII-ում ավելի մանրամասն ներկայացված են ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների կողմից ՀՊՈԽ-ի իրականացման պահանջները, և թե ինչպես այդ պահանջների արդյունավետ իրականացումը կարող է նպաստել երկրների՝ Հանձնարարականներ 24-ով և 25-ով սահմանված պարտականությունների կատարմանը:

նախատեսված ՀՊՈՒ, հասկանում են իրական շահառուների բացահայտման կապակցությամբ իրենց ՀՊՈՒ պարտականությունները և ենթակա են ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի մասով վերահսկողության.

- Եթե ընկերությունների ռեզիստորը իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ չի ձեռք բերում և պահում, ապա կարող է ունենալ իրական շահառուների բացահայտմանը նպաստող տեղեկատվություն, այդ թվում՝ ընկերությունների տնօրենների, ավագ ղեկավարության և ներկայացուցիչների մասին.
- Հարկային մարմինների կողմից պահվող ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկությունները հասանելի են իրավասու մարմիններին, իսկ իրավապահները տեղյակ են դրանց առկայության մասին և ունեն ժամանակին դրանց հասանելիությունն ապահովող մեխանիզմներ.
- Իրավասու մարմինները հնարավորություն ունեն ժամանակին բնորոշել այն ֆինանսական հաստատություններին, որոնք կարող են ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ ունենալ, օրինակ՝ բանկային հաշիվների ազգային ռեգիստրի միջոցով.
- Իրավասու մարմինները հնարավորություն ունեն ժամանակին բնորոշել այն ՏԸՆԾՄ-ներին, որոնք կարող են ԻՇ-ի վերաբերյալ տեղեկություններ ունենալ, օրինակ՝ բաժնետոմսերով գործարքների ազգային ռեգիստրի, ՏԸՆԾՄ-ների ռեգիստրի կամ ՏԸՆԾՄ-ներին նույնականացնելու համար վերահսկողների կողմից օգտագործվող որևէ այլ մեխանիզմի միջոցով.
- Իրական շահառուների վերաբերյալ ստույգ և արդիական տեղեկություններ հնարավոր է ձեռք բերել այլ ակտիվների ռեգիստրներից, ինչպիսիք են հողի, գույքի, մեքենաների, բաժնետոմսերի կամ այլ ակտիվների ռեգիստրները:

ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՄԱՆ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

50. Անկախ այն բանից, թե վերը նշված մեխանիզմներից որն է կիրառվում, Հանձնարարական 24-ը երկրներից պահանջում է ստեղծել մեխանիզմներ, որոնց միջոցով ընկերություններն իրական շահառուներին բացահայտելու գործում հնարավոր առավելագույն չափով կհամագործակցեն իրավասու մարմինների հետ: Այդ համագործակցությանը նպաստելու համար երկրները երեք տարբերակ ունեն, որոնք կարող են կիրառվել առանձին կամ համակցության մեջ⁵⁵: Այդ տարբերակներն են.

ա) պահանջել, որ ընկերության գրանցման երկրի ռեզիդենտ առնվազն մեկ ֆիզիկական անձ հանդես գա ընկերության լիազորված ներկայացուցչի դերում⁵⁶ և հաշվետու լինի իրավասու մարմիններին՝ տրամադրելով

⁵⁵ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 9-րդ պարբերությունը:

⁵⁶ Ընկերության խորհրդի անդամները կամ ավագ ղեկավարությունը ընկերությունից հատուկ լիազոր ներկայացուցչի կարգավիճակ պահանջել չեն կարող, քանի որ դա թերևս արդեն նրանց լիազորությունների շրջանակում է:

ընկերության բոլոր հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունները և իրական շահառուների վերաբերյալ հասանելի տեղեկությունները, ինչպես նաև հետագա աջակցություն ցուցաբերելով իրավասու մարմիններին,

բ) պահանջել, որ տվյալ երկրում գործող որևէ ՏԸՆԾՄ (օրինակ՝ իրավաբան, հաշվապահ կամ այլ ՏԸՆԾՄ) հանդես գա ընկերության լիազորված ներկայացուցչի դերում և հաշվետու լինի իրավասու մարմիններին՝ տրամադրելով համապատասխան տեղեկություններ և ցուցաբերելով աջակցություն,

գ) ձեռնարկել այլ համադրելի քայլեր, որոնք կարող են արդյունավետ կերպով ապահովել ընկերության համագործակցությունը:

51. Բացի այդ, վերը նշված բոլոր անձինք, մարմինները և կազմակերպությունները, ինչպես նաև բուն ընկերությունը (ընկերության լուծարման դեպքում նաև՝ դրա ադմինիստրատորները, լուծարային կառավարիչները կամ լուծարման գործընթացում ներգրավված այլ անձինք) պետք է պահպանեն վերը հիշատակված տեղեկություններն ու տվյալները առնվազն հինգ տարի ժամկետով այն պահից հետո, երբ ընկերությունը լուծարվել կամ այլ կերպ դադարեցրել է իր գոյությունը, կամ երբ ընկերությունը դադարել է լինել մասնագիտացված միջնորդի կամ ֆինանսական հաստատության հաճախորդը⁵⁷:

52. Ստորև ներկայացվում են որոշ նկատառումներ այս մոտեցումն ընտրող երկրների համար.

ա) Ընկերությունները տեղյա՞կ են իրավասու մարմիններին օժանդակելու իրենց պարտականության մասին: Իրավասու մարմինները ընկերություններին ուղղորդո՞ւմ են՝ բացատրելով նրանց պարտականությունները, և արդյո՞ք համապատասխան ուղեցույցները հրապարակայնորեն հասանելի են:

բ) Եթե երկիրը ներդրել է մեխանիզմ, որ ընկերություններին թույլ է տալիս իրավասու մարմինների հետ համագործակցել երկրում գործող մեկ այլ անձի միջոցով, իրավասու մարմինները կարո՞ղ են հեշտությամբ գտնել այդ անձին: Նշված անձից պահանջվո՞ւմ է ժամանակին արձագանքել իրավասու մարմինների կողմից պատշաճ կերպով ներկայացված՝ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների մասին հարցումներին: Այդ անձը տեղյա՞կ է իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և

⁵⁷ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 10-րդ պարբերությունը:

արդիական տեղեկություններ պահելու և իրավասու մարմիններին ներկայացնելու իր պարտականության մասին:

- գ) Առկա՞ է արդյոք իրավասու մարմին, որը պատասխանատու է այս պահանջների կիրարկումն ապահովելու համար: Սահմանվա՞ծ են այդ պահանջները խախտելու դեպքում կիրառվող արդյունավետ, համաչափ ու տարհամոզիչ պատժամիջոցներ: Իրավասու մարմինների հետ համագործակցության համար պատասխանատու երրորդ անձինք ենթակա՞ են այդ պարտականությունը չկատարելու դեպքում կիրառվող պատժամիջոցների:

VI. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻ ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎՈՒՄԸ (ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ 25)

53. Երկրները պետք է միջոցներ ձեռնարկեն ՓԼ/ԱՖ նպատակով իրավաբանական կազմավորումների չարաշահումը կանխարգելելու համար՝ Հանձնարարական 25-ի և դրա Բացատրական մեկնաբանության համաձայն ապահովելով իրավաբանական կազմավորումների բավարար թափանցիկությունը: Մասնավորապես, երկրները պետք է ապահովեն ուղղակի տրաստների (այդ թվում՝ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարչի և շահառուների) վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունների առկայությունը, որոնք կարող են ժամանակին ձեռք բերվել իրավասու մարմինների կողմից կամ հասանելի դարձվել նրանց համար: Այս բաժնում երկրներին ուղղորդելու նպատակով ներկայացվում են իրավաբանական կազմավորումների թափանցիկության բարելավմանն ուղղված Հանձնարարական 25-ի իմպլեմենտացմանն առնչվող առանցքային հարցերը:

ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆ 25-Ի ՇՐՋԱՆԱԿԸ

54. Հանձնարարական 25-ը վերաբերում է լայն իմաստով «իրավաբանական կազմավորումներին», այսինքն՝ ուղղակի տրաստներին⁵⁸ կամ համանման այլ կազմավորումներին, որոնց օրինակներ են «fiducie», «treuhand» և «fideicomiso» տեսակի կազմավորումները⁵⁹:
55. Հանձնարարական 25-ը հիմնականում անդրադառնում է այն հարցին, թե տրաստների կապակցությամբ ինչպես պետք է ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի համակողմանի միջոցառումներ ձեռնարկվեն: Տրաստը որևէ անձի հնարավորություն է ընձեռնում մեկ այլ անձի անունից գույք կառավարել, ինչն ավանդաբար հատուկ է ընդհանուր իրավունքի վրա հիմնված իրավակարգով երկրներին: Տրաստները գոյություն ունեն նաև քաղաքացիական իրավունքի վրա հիմնված իրավակարգով որոշ երկրներում կամ կառավարվում են այդպիսի երկրներում գրանցված կազմակերպությունների կողմից՝ ունենալով օրինական կիրառության լայն շրջանակ (օրինակ՝ շահառուների պաշտպանություն, ներդրումային միավորների և կենսաթոշակային

⁵⁸ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանով «ուղղակի տրաստ» տերմինը վերաբերում է այն տրաստին, որն անմիջականորեն ստեղծվել է դրա հիմնադրի կողմից, որպես կանոն՝ որոշակի փաստաթղթի տեսքով (օրինակ՝ տրաստային կառավարման պայմանագրով): Ուղղակի տրաստը տարբերվում է այն տրաստից, որն ստեղծվում է օրենքի ուժով (օրինակ՝ պարտադրված տրաստ), այլ ոչ թե տրաստ կամ համանման այլ իրավաբանական կազմավորում ստեղծելու վերաբերյալ հիմնադրի անմիջական մտադրության կամ որոշման արդյունքում:

⁵⁹ Տես՝ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանը:

հիմնադրամների ստեղծում, նվիրատվության, ժառանգություն կամ բարեգործական հատկացումների կառավարում): Հաշվի առնելով, թե որքան հեշտ է որոշակի տեսակ տրաստների ստեղծումը, հաճախ դրա համար նույնիսկ չի պահանջվում պրոֆեսիոնալների, օրինակ՝ նոտարների կամ ՏԸՆԾՄ-ների մասնակցությունը: Տրաստների գրանցման հետ կապված հատուկ պահանջներ հազվադեպ են սահմանվում, թեպետ տրաստի գործունեությունը շահույթի ստացման հետ կապված լինելու դեպքում կարող է պահանջվել, որ հարկային հաշվետվություններում արտացոլվեն համապատասխան տվյալներ: Մյուս կողմից, տրաստները սովորաբար առանձին իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեն, ուստի գործարքներ կատարել կամ ակտիվներ տնօրինել կարող են բացառապես տրաստային կառավարիչների միջոցով:

56. Որոշ երկրներում ձեռնարկվել են միջոցներ, որոնք կարող են բարելավել տրաստների թափանցիկությունը. այդպիսիք են բարեգործական տրաստների համար գրանցման կամ կարգավորման այլ ռեժիմներ սահմանելը, համապատասխան ՆՈՖԳՏՄ-ների, այդ թվում՝ իրավաբանների կամ ՏԸՆԾՄ-ների վրա պարտականություններ դնելը, տրաստների հիմնադրման գործընթացում որոշակի տեսակ կարգավորվող կազմակերպությունների ներգրավման պահանջ սահմանելը, հարկային կամ այլ իրավասու մարմինների կողմից տեղեկություններ հավաքելը, պրոֆեսիոնալ տրաստային կառավարիչների և տրաստների ռեգիստրներ ստեղծելը:
57. Համանման կառուցվածքով կամ գործառույթներով իրավաբանական կազմավորումների այլ տեսակների մասով թափանցիկության բավարար մակարդակ ապահովելու նպատակով Հանձնարարական 25-ը երկրներից պահանջում է ձեռնարկել քայլեր, որպիսիք նախատեսված են տրաստների համար: Երկրները պետք է առնվազն ապահովեն տրաստների համար սահմանվածին նման ստույգ և արդիական տեղեկությունների գրանցումը և պահպանումը, ինչպես նաև իրավասու մարմիններին այդ տեղեկությունները ժամանակին հասանելիությունը⁶⁰:

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԻՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՌԻՍԿԸ ՀԱՍԿԱՆԱԼԸ

58. Նախևառաջ, երկրները պետք է պատկերացում ունենան իրենց իրավաբանականության ներքո գոյություն ունեցող իրավաբանական կազմավորումների և դրանց առնչվող ռիսկերի մասին: Երկրում ՓԼ/ԱՖ

⁶⁰ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 9-րդ պարբերությունը:

ռիսկերի ընդհանուր գնահատման շրջանակում երկրները պետք է իրականացնեն իրավաբանական կազմավորումներին առնչվող ռիսկերի համակողմանի գնահատում⁶¹: Սա պետք է ներառի երկրի իրավական և կարգավորման դաշտի առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունը: Ռիսկերի գնահատման շրջանակում երկրները պետք է ուսումնասիրեն այն դեպքերը, երբ տրաստները և այլ իրավաբանական կազմավորումները չարաշահվել են հանցավոր նպատակների համար. սա թույլ կտա սահմանել բարձր ռիսկի հնարավոր դրսևորումները նկարագրող տիպաբանությունները: Իրավաբանական կազմավորումների տարբեր տեսակներին առնչվող ռիսկերը գնահատելիս երկիրը պետք է նաև դիտարկի այլ երկրներին և ծառայություններ մատուցողների որոշակի տեսակներին առնչվող ռիսկերի գնահատման անհրաժեշտությունը⁶²: Ռիսկերի գնահատմամբ պետք է ուսումնասիրվեն ոչ միայն տվյալ երկրի իրավաբանականության ներքո ստեղծված, այլև այլ երկրներում ստեղծված, բայց տվյալ երկրում կառավարվող իրավաբանական կազմավորումներին առնչվող սպառնալիքներն ու խոցելիությունները:

ՏՐԱՍՏԱՅԻՆ ՕՐԵՆՔԻ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

59. Տրաստային օրենքի երկրները⁶³ պետք է իրենց օրենսդրությամբ կարգավորվող ցանկացած ուղղակի տրաստի տրաստային կառավարիչներից պահանջեն ձեռք բերել և պահել համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկություններ տրաստի իրական շահառուների վերաբերյալ: Երկրները պետք է պահանջեն ապահովել այդ տեղեկությունների ստույգությունը և հնարավոր արդիականությունը, ինչպես նաև որևէ փոփոխության դեպքում դրանց թարմացումը ողջամիտ ժամկետներում: Այս համատեքստում, իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները ներառում են.

ա) տվյալներ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարիչ(ներ)ի, շահերի պաշտպանների (առկայության դեպքում), շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ արդյունավետ վերջնական հսկողություն իրականացնող որևէ այլ ֆիզիկական անձի ինքնության վերաբերյալ, և

⁶¹ Հանձնարարական 1-ով երկրներից պահանջվում է բացահայտել, գնահատել և հասկանալ ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը, տես՝ ՖԱԹՖ (2012թ.):

⁶² Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 66:

⁶³ Սույն փաստաթղթի շրջանակում տրաստային օրենքի երկրներ են համարվում այն երկրները, որոնց օրենսդրությունը թույլ է տալիս ստեղծել և ճանաչել տրաստները:

բ) տեղեկություններ տրաստի այլ կարգավորվող գործակալների և տրաստին ծառայություններ մատուցողների, այդ թվում՝ ներդրումային խորհրդատուների կամ կառավարիչների, հաշվապահների և հարկային խորհրդատուների հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ⁶⁴:

60. Վերը նշված պահանջները նպատակ ունեն ապահովել, որ տրաստային կառավարիչները բոլոր դեպքերում պատասխանատու են սահմանված տեղեկությունները պահելու համար (որ երկրում էլ որ գտնվի տրաստային կառավարիչը, և որտեղ էլ տեղակայված լինի տրաստը): Դեպքերի մեծ մասում տրաստային կառավարիչները տիրապետում են այս տեղեկատվությանը՝ ելնելով կամ օրենսդրական պահանջներից, կամ իրենց պարտականությունները կատարելուն առնչվող գործնական անհրաժեշտությունից: Կարևոր է հավաստիանալ, որ տրաստային կառավարիչը նույնականացնում է ցանկացած անձի, ով, անկախ իր կարգավիճակից, սեփականության իրավունքով տիրապետում է տրաստին կամ հսկողություն է իրականացնում դրա նկատմամբ: Ինչպես արդեն նշվեց, իրավաբանական կազմավորումների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները ներառում են տվյալներ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարչի, շահերի պաշտպանների (առկայության դեպքում), շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ արդյունավետ վերջնական հսկողություն իրականացնող որևէ այլ անձի ինքնության վերաբերյալ: Տրաստի բնույթից կախված՝ այս անձանց շրջանակը կարող է տարբեր լինել, և երկրները պետք է ստեղծեն մեխանիզմներ՝ ելնելով իրենց օրենսդրության ներքո ստեղծվող ուղղակի տրաստների բնույթից:

61. Երկրներից չի պահանջվում օրենսդրորեն ամրագրել վերը նշված պահանջները՝ պայմանով, որ տրաստային կառավարիչների համար սահմանված են համապատասխան պարտականություններ նախատեսող դրույթներ (օրինակ՝ ընդհանուր իրավունքի կամ նախադեպային իրավունքի ակտերով)⁶⁵: Բացի այդ, ակնկալիքն այն չէ, որ տրաստային օրենքի երկիրը պետք է իր օրենսդրության ներքո ստեղծված յուրաքանչյուր տրաստի մասով գլոբալ մակարդակով կիրարկի այս պահանջները. բավական է ապահովել դրանց՝ որպես տրաստային կառավարիչների համար սահմանված պարտականություն լինելը, որը (համապատասխան պատժամիջոցներով) կարող է կիրարկվել

⁶⁴ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 1-ին պարբերությունը:

⁶⁵ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 8-րդ պարբերությունը:

տրաստներին առնչվող ոլորտի համար պատասխանատու որևէ մարմնի կողմից:

ԲՈԼՈՐ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ

62. Հանձնարարական 25-ով սահմանվում են պահանջներ բոլոր երկրների համար՝ անկախ այն հանգամանքից, թե արդյոք դրանք ունեն տրաստների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրություն: ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներով ընդունվում է, որ շատ երկրներ չունեն տրաստային օրենքներ և իրավական առումով չեն ճանաչում տրաստները, ինչի հետ կապված որևէ պահանջ սահմանված չէ: Այդուհանդերձ, հենց այդ երկրներում մարդիկ հաճախ ստեղծում են որևէ այլ երկրի օրենքներով կարգավորվող տրաստ՝ իրենց ակտիվները կառավարելու համար: Սա նշանակում է, որ եթե տրաստը ստեղծվել է մի երկրի օրենքներով, սակայն կառավարվում է (և տրաստային կառավարիչն ու տրաստի ակտիվները գտնվում են) մեկ այլ երկրում, այս երկրորդ երկիրն ամենայն հավանականությամբ ավելի անմիջական առնչություն կունենա տրաստի ու դրա ակտիվների, ինչպես նաև տրաստում ներգրավված ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց հետ: Հետևաբար, տրաստի գործունեության և, անհրաժեշտության դեպքում, համապատասխան պատժամիջոցներ կիրառելու տեսանկյունից պատասխանատուն հենց այդ երկրորդ երկիրն է:

63. Նշված պատճառով, Հանձնարարական 25-ը հատուկ պահանջներ է սահմանում բոլոր երկրների համար՝ անկախ այն հանգամանքից, թե արդյոք դրանք ունեն տրաստների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրություն: Մասնավորապես, բոլոր երկրները պետք է.

ա) Տրաստային կառավարիչներից պահանջեն գործարար հարաբերություններ հաստատելիս կամ նախատեսված շեմից մեծ գումարով միանգամյա գործարքներ կատարելիս⁶⁶ ֆինանսական հաստատություններին և ՆՈՖԳՏՄ-ներին բացահայտել իրենց կարգավիճակը: Տրաստային կառավարիչները պետք է պրոակտիվ կերպով (և ոչ թե միայն որևէ իրավասու մարմնի կողմից պահանջի դեպքում) տրամադրեն այս տեղեկատվությունը: Որևէ հանգամանք չպետք է կանխարգելի տրաստային կառավարիչների կողմից տեղեկատվության բացահայտմանը, անգամ եթե, օրինակ, տրաստային կառավարման պայմանագրով նրանցից պահանջվում

⁶⁶ Միանգամյա գործարքների համար նախատեսված շեմերի մասին ավելի մանրամասն տես՝ Հանձնարարական 10-ը:

է թաքցնել իրենց կարգավիճակը: Տրաստային կառավարիչների վերաբերյալ տեղեկությունների միակ հասանելի աղբյուրը հաճախ նրանց և ֆինանսական հաստատությունների/ ՆՈՖԳՏՄ-ների միջև հաստատված գործարար հարաբերություններն են:

բ) Պրոֆեսիոնալ տրաստային կառավարիչներից պահանջեն ունեցած տեղեկությունները պահել տրաստի հետ իրենց հարաբերությունները դադարեցնելուց հետո առնվազն հինգ տարի ժամկետով: Ցանկալի է, որ երկրներն այս պահանջը տարածեն նաև ոչ պրոֆեսիոնալ տրաստային կառավարիչների և այլ մարմինների, անձանց ու կազմակերպությունների վրա⁶⁷:

ԱՅԼ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

64. Ցանկալի է, որ երկրներն ապահովեն այլ պատկան մարմինների, անձանց ու կազմակերպությունների կողմից տեղեկատվության պահպանումը բոլոր այն տրաստների վերաբերյալ, որոնց հետ հարաբերություն ունեն: Տրաստների, տրաստային կառավարիչների և տրաստային ակտիվների վերաբերյալ տեղեկությունների հնարավոր աղբյուրներ են

ա) ռեգիստրները (օրինակ՝ տրաստների կամ տրաստային ակտիվների կենտրոնական ռեգիստրը) կամ հողի, անշարժ գույքի, մեքենաների, բաժնետոմսերի կամ այլ ակտիվների ռեգիստրները,

բ) տրաստների կամ տրաստային կառավարիչների վերաբերյալ տեղեկություններ ունեցող այլ իրավասու մարմինները (օրինակ՝ հարկային մարմինները, որոնք տեղեկություններ են հավաքում տրաստների ակտիվների և եկամուտների մասին),

գ) տրաստների այլ գործակալները և տրաստներին ծառայություններ մատուցողները, այդ թվում՝ ներդրումային խորհրդատուները կամ կառավարիչները, իրավաբանները, տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայություններ մատուցողները⁶⁸:

⁶⁷ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 5-րդ պարբերությունը (տրաստների վերաբերյալ օգտակար տեղեկատվության տիրապետող այլ մարմինների, անձանց ու կազմակերպությունների թվին են պատկանում տրաստների ռեգիստրները, հարկային մարմինները, տրաստի գործակալները և տրաստին ծառայություններ մատուցողները, այդ թվում՝ ներդրումային խորհրդատուները կամ կառավարիչները, իրավաբանները կամ ՏԸՆԾՄ-ները):

⁶⁸ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 3-րդ պարբերությունը:

65. Երկրները պետք է նաև դիտարկեն այնպիսի միջոցներ սահմանելու նպատակահարմարությունը, որոնք ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների համար կոյուրացնեն այլ մարմինների, անձանց ու կազմակերպությունների կողմից պահվող տեղեկությունների հասանելիությունը:
66. Թեպետ վերը ներկայացված միջոցների իրականացումը պահանջի բնույթ չի կրում, երկրները կարող են դիտարկել (առանձին կամ համակցության մեջ) դրանց իրականացման նպատակահարմարությունը, ինչը կնպաստի Հանձնարարական 25-ով սահմանված ստանդարտների բավարարմանը՝ ապահովելով տրաստների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը իրավասու մարմիններին: Ստորև ներկայացվում են որոշ նկատառումներ այս մոտեցումն ընտրող երկրների համար.

ա) **Ռեգիստրներ.** Թեպետ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները նման պահանջ չեն սահմանում, բոլոր տրաստների վերաբերյալ տեղեկություններ (այդ թվում՝ հիմնադիրների և շահառուների մասով) ստացող կենտրոնական ռեգիստրը կարող է արդյունավետ մեխանիզմ լինել, քանի որ հնարավորություն կընձեռնի ժամանակին տեղեկություններ ստանալ տրաստների մասին և (տեղեկությունների ստույգությունն ապահովելու դեպքում) իրավասու մարմիններին հասանելիություն կտա անհրաժեշտ տեղեկատվությանը՝ բացահայտման և միջազգային համագործակցության նպատակներով: Տրաստների կենտրոնական ռեգիստրները նաև կապահովեն իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը տարբեր երկրների իրավասու մարմիններին՝ զերծ մնալով ընթացող քննության մասին տրաստի իրազեկվելու ռիսկից: Օրինակ, տրաստների կենտրոնական ռեգիստրի ստեղծումը կարող է արդյունավետ մոտեցում լինել, երբ երկրում տրաստների քանակը սահմանափակ է: Այդուհանդերձ, որոշ երկրներում տրաստների գրանցման պահանջ ներդնելու համար անհրաժեշտ կլինի փոխել տրաստների գործունեությունը կարգավորող օրենսդրությունը: Ընդհանուր իրավունքի վրա հիմնված իրավակարգով երկրներում տրաստները, ի տարբերություն ընկերությունների, մասնավոր կազմավորումներ են, որոնց գոյության համար պարտադիր չէ, որ պետությունը ճանաչի դրանց ստեղծումը կամ կարգավիճակը: Թեպետ երկրների մեծ մասը տրաստների համար գրանցման պահանջ չեն

սահմանում, կարելի է պահանջել առնվազն որոշակի հանգամանքներում տրաստների վերաբերյալ կոնկրետ տվյալների գրանցումը (այդ թվում՝ տրաստի հիմնադրի և շահառու(ներ)ի մասով): Օրինակ, որոշ երկրներ պահանջում են, որ բարեգործական նպատակներ հետապնդող տրաստները գրանցվեն որպես բարեգործական կազմակերպություն կամ դրանց գործունեությունը կարգավորող հատուկ մարմնում, կամ այդ կազմակերպություններին հարկային արտոնությունների տրամադրման հարցերով զբաղվող հարկային մարմիններում: Նման կարգավորումը հաճախ գործում է ինչպես բարեգործական տրաստների, այնպես էլ իրավաբանական անձ հանդիսացող բարեգործական կազմակերպությունների համար:

- բ) **Այլ իրավասու մարմիններ.** Շատ երկրներում տրաստների սեփականատերերի կազմի և հսկողության կառուցվածքի մասին առավել մանրամասն տեղեկատվության տիրապետողը հարկային մարմիններն են, թեպետ այդպիսի տեղեկատվություն առկա է միայն այն դեպքում, եթե տրաստը տվյալ երկրում հարկային պարտավորություններ առաջացնող գործունեություն է ծավալում: Սովորաբար, եթե տրաստը որոշակի սահմանաչափը գերազանցող գումարով եկամուտ է ստանում, պետք է տրաստի անունից հարկային հաշվետվություն ներկայացնի հարկային մարմիններին: Այդպիսի հաշվետվությունում կարող են տեղեկություններ պարունակվել տրաստային կառավարչի, տրաստի հիմնադրի և յուրաքանչյուր շահառուի մասին՝ հաշվետու ժամանակահատվածում տրաստից ստացված հարկվող եկամուտների մասով: Այդուհանդերձ, ոչ բոլոր երկրներն են պահանջում շահառուների մասին տեղեկություններ բացահայտել: Երկրները պետք է ուսումնասիրեն այլ մարմինների կողմից հավաքվող տեղեկատվությունը և մշակեն այնպիսի մոտեցումներ, որոնք ապահովում են այլ նպատակների համար տրաստների վերաբերյալ արդեն իսկ հավաքվող տեղեկատվության ժամանակին հասանելիությունը իրավասու մարմիններին: Որոշ երկրներ համաձայնագրեր են կնքում հարկային տեղեկությունների ավտոմատ փոխանակման վերաբերյալ, ինչը կարող է խթանել երկրների միջև տրաստներին վերաբերող տեղեկատվության փոխանակումը: Մասնավորապես, այդ համակարգի միջոցով բանկերը հարկային նպատակների համար տարեկան կտրվածքով տվյալ երկրի հարկային մարմինն տեղեկատվություն են ներկայացնում իրենց մոտ հաշիվներ ունեցող օտարերկրյա տրաստների իրական

շահառուների վերաբերյալ: Այդ երկրի հարկային մարմինն իր հերթին ստացված տեղեկատվությունը ավտոմատ կերպով փոխանցում է համապատասխան երկրների հարկային մարմիններին: Վերջինների կողմից ստացված տեղեկատվությունը այլ իրավասու մարմինների փոխանցելու հարցը պետք է դիտարկվի գաղտնիության և տվյալների պաշտպանության պահանջների տեսանկյունից, որպիսիք սահմանվում են հարկային տեղեկատվության ավտոմատ փոխանակումը կարգավորող իրավական ակտերով:

- գ) ***Տրասպորտի այլ գործակալներ և տրասպորտին ծառայություններ մատուցողներ.*** Հանձնարարական 22-ը պահանջում է, որ տեղեկատվության պահպանման պահանջները կատարվեն բոլոր իրավաբանների, նոտարների, իրավաբանական ծառայություններ մատուցող այլ անկախ մասնագետների և հաշվապահների կողմից, երբ նրանք մատուցում են իրավաբանական կազմավորումների ստեղծման, գործունեության վարման կամ կառավարման հետ կապված ծառայություններ: Հանձնարարական 22-ով նաև պահանջվում է, որ տեղեկատվության պահպանման պահանջները կատարվեն բոլոր ՏԸՆԾՄ-ների կողմից, երբ նրանք մատուցում են ուղղակի տրաստի կազմում որպես տրաստային կառավարիչ հանդես գալու (կամ այդ դերում մեկ այլ անձի հանդես գալը կազմակերպելու) կամ մեկ այլ տեսակի իրավաբանական կազմավորման համար դրան համարժեք գործառույթ կատարելու հետ կապված ծառայություններ: Երկրները պետք է դիտարկեն նաև պրոֆեսիոնալ տրաստային կառավարիչների կենտրոնական ռեգիստր (կամ որևէ այլ համարժեք մեխանիզմ) ստեղծելու նպատակահարմարությունը, ինչը կարգավորող մարմինն թույլ կտա տեղորոշել տվյալ երկրում ստեղծված բոլոր տրաստները: Սա կարող է դյուրացնել երկրում գործող տրաստային կառավարիչների ունեցած՝ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունն իրավասու մարմիններին:

ԱՅԼ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ ԵՎ ՀԱՄԱԿՑՎԱԾ ՄՈՏԵՑՈՒՄ

67. Շատ երկրներում առավել արդյունավետ կարող է լինել տեղեկությունների նշված աղբյուրների համակցությունը կիրառելու մոտեցումը, ինչը կապահովի պահանջվող տեղեկատվության ժամանակին հասանելիությունը իրավասու մարմիններին: Արդյունավետ է այն մոտեցումը, որը կանխարգելում է

հանցավոր նպատակներով իրավաբանական կազմավորումների չարաշահումը, և որի ներքո ձեռնարկված միջոցները հնարավորություն են տալիս ապահովել իրավաբանական կազմավորումների բավարար թափանցիկությունը, ինչպես նաև իրավաբանական կազմավորումների հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ ստույգ ու արդիական տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը իրավասու մարմիններին⁶⁹։ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներին համահունչ այս պահանջները խախտող անձինք պետք է ենթակա լինեն արդյունավետ, համաչափ ու տարհամոզիչ պատժամիջոցների։ Արդյունավետ համակարգն իրավասու մարմիններին հնարավորություն է տալիս ժամանակին հասանելիություն ստանալ հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ այն տեղեկատվությանը, որ հավաքվում և պահվում է բոլոր մասնակիցների կողմից։ Անկախ այն բանից, թե որ մոտեցումը կընտրվի, երկրները պետք է ապահովեն պարտականությունների հստակ սահմանումը և հաշվի առնեն համակարգի արդյունավետության այս բնութագրերը, երբ մշակում և ներդնում են մեխանիզմներ սույն ուղեցույցին համապատասխան Հանձնարարական 25-ի իմպլեմենտացման համար։

68. Երկրները պետք է սահմանեն տրաստային կառավարիչների կողմից վերը նկարագրված պարտականությունները չկատարելու դեպքում նախատեսված պատասխանատվություն կամ արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ պատժամիջոցներ (քրեական, քաղաքացիական կամ վարչական)։ Երկրները պետք է նաև սահմանեն իրավասու մարմիններին տրաստների վերաբերյալ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիություն չտրամադրելու դեպքում կիրառվող արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ քաղաքացիական կամ վարչական պատժամիջոցներ⁷⁰։

Ներդիր 8. Օրինակելի բնութագրեր. տրաստներ և այլ իրավաբանական կազմավորումներ

Տրաստների և այլ իրավաբանական կազմավորումների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների առկայությունն ապահովելու մեխանիզմը կարող է ունենալ ստորև թվարկված որոշ կամ բոլոր բնութագրերը.

- Տրաստային կառավարիչներից պահանջվում է ձեռք բերել և պահել տվյալներ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարիչ(ներ)ի, շահերի պաշտպանների (առկայության դեպքում), շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ արդյունավետ վերջնական հսկողություն իրականացնող որևէ այլ ֆիզիկական անձի ինքնության վերաբերյալ.

⁶⁹ Տես՝ ՖԱԹՖ-ի Մեթոդաբանության Անմիջական արդյունք 5-ը (ՖԱԹՖ, 2013 թ. (ա))։

⁷⁰ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 11-րդ պարբերությունը։

- Տրաստային կառավարիչներից պահանջվում է տեղեկությունները պահել էլեկտրոնային ձևաչափով և պահանջի դեպքում սահմանված ժամկետներում դրանք ներկայացնել իրավասու մարմիններին.
- Իրավասու մարմինը վերահսկում է պրոֆեսիոնալ տրաստային կառավարիչների կողմից իրենց պարտականությունների կատարումը, և առկա են անհրաժեշտ տեղեկությունները չպահելու կամ իրավասու մարմիններին տրաստի վերաբերյալ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիություն չտրամադրելու դեպքում նախատեսված արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ պատժամիջոցներ.
- Ուղղակի տրաստների տրաստային կառավարիչներից պահանջվում է ֆինանսական հաստատություններին բացահայտել իրենց կարգավիճակը, կեղծ տեղեկությունները տրամադրման դեպքում կիրառվում են պատժամիջոցներ, օրինակ՝ վարչական տույժեր.
- ՏԸՆԾՄ-ները, իրավաբանները և հաշվապահները հասկանում և կատարում են իրական շահառուների բացահայտման մասով ՀՊՈԽ-ի պարտականությունները, ինչպես պահանջվում է Հանձնարարական 10-ով, և ենթակա են ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի մասով վերահսկողության.
- Երկրում ստեղծվել է տրաստների կենտրոնական ռեգիստր, որում առկա են տվյալներ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարիչ(ներ)ի, շահերի պաշտպանների (առկայության դեպքում), շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ արդյունավետ վերջնական հսկողություն իրականացնող որևէ այլ ֆիզիկական անձի ինքնության վերաբերյալ: Այս դեպքում կիրառելի են ընկերությունների ռեգիստրների կապակցությամբ ավելի վաղ քննարկված բոլոր օրինակելի բնութագրիչները:

VII. ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԻ ԲԱՑԱՀԱՅՏՄԱՆՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՅԼ ՀԱՆՁՆԱՐԱՐԱԿԱՆՆԵՐԻ (ՀՊՈՒԻ ԵՎ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ) ՄԻՋԵՎ ԿԱՊԸ

69. Հանձնարարականներ 24-ով և 25-ով սահմանված պարտականությունները կատարելու եղանակներից մեկը ֆինանսական հաստատությունների և/կամ ՆՈՖԳՏՄ-ների կողմից Հանձնարարականներ 10-ի և 22-ի համաձայն հավաքված և պահպանվող տեղեկությունները հիմք ընդունելն է, ինչը պետք է համատեղվի իրավապահ մարմինների՝ տեղեկատվության հասանելիության պատշաճ լիազորությունների հետ⁷¹: Այդուհանդերձ, իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ ձեռք բերելու համար իրավապահ մարմինների պատշաճ լիազորությունները դեռևս բավարար չեն Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի պահանջները կատարելու համար, եթե նախևառաջ չի ապահովվում համապատասխան տեղեկությունների հավաքումը և պահպանումը: Հետևաբար, Հանձնարարականներ 10-ով և 22-ով նախատեսված՝ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների մասով ՀՊՈՒԻ պահանջների արդյունավետ կատարումն ուղղակիորեն կապված է Հանձնարարականներ 24-ով և 25-ով սահմանված պարտականությունների կատարման հետ:
70. Հանձնարարականներ 10-ի և 22-ի համաձայն, ֆինանսական հաստատությունները և ՆՈՖԳՏՄ-ները պետք է իրականացնեն ՀՊՈՒ միջոցառումներ⁷², այդ թվում՝ նույնականացնեն իրենց հաճախորդներին և ստուգեն նրանց ինքնությունը, երբ.
- ա) հաստատվում են գործարար հարաբերություններ⁷³,
 - բ) կատարվում են 15.000 ԱՄՆ դոլարը/եվրոն գերազանցող գումարով միանգամյա գործարքներ կամ դրամական փոխանցումներ՝ Հանձնարարական 16-ի Բացատրական մեկնաբանությամբ նախատեսված հանգամանքներում,
 - գ) առկա է փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման կասկած, կամ

⁷¹ Մանրամասների համար տես՝ Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի վերաբերյալ ստորև ներկայացված ուղեցույցային դրույթները:

⁷² ՀՊՈՒԻ ռիսկահենք մոտեցման կիրառության վերաբերյալ ուղեցույցային բնույթի մանրամասների համար տես՝ ՖԱԹՖ-ի ռիսկահենք մոտեցման ուղեցույցը:

⁷³ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներն այս հասկացությունը չեն սահմանում, և երկրներն իրենց հայեցողությամբ են որոշում գործարար հարաբերություններ հաստատված լինելու հանգամանքը:

դ) ֆինանսական հաստատությունը/ ՆՈՖԳՏՄ-ն կասկածներ ունի հաճախորդի նույնականացման նպատակով նախկինում ձեռք բերված տվյալների իսկության կամ համարժեքության վերաբերյալ:

71. Հանձնարարականներ 10-ի և 22-ի ներքո, երկրները պետք է ֆինանսական հաստատություններից և ՆՈՖԳՏՄ-ներից պահանջեն նույնականացնել իրական շահառուին և նրա ինքնությունը ստուգելու նպատակով ձեռնարկել ողջամիտ քայլեր, որոնք ֆինանսական հաստատությանը/ ՆՈՖԳՏՄ-ին թույլ կտան վստահանալ, որ իրեն հայտնի է իրական շահառուի ով լինելը: Իրավաբանական անձանց դեպքում սա նշանակում է պարզել կապիտալում վերահսկիչ բաժնեմաս ունեցող ֆիզիկական անձանց ինքնությունը (առկայության դեպքում) կամ, եթե առկա են կասկածներ առ այն, թե արդյոք վերահսկիչ բաժնեմաս ունեցող ֆիզիկական անձինք են իրական շահառուները, որևէ այլ միջոցներով իրավաբանական անձի նկատմամբ հսկողություն իրականացնող ֆիզիկական անձանց ինքնությունը (առկայության դեպքում): Եթե սրա արդյունքում որևէ ֆիզիկական անձ չի բնորոշվում, ապա պետք է պարզել իրավաբանական անձի ավագ ղեկավարի պաշտոնը զբաղեցնող ֆիզիկական անձի ինքնությունը⁷⁴: Իրավաբանական կազմավորումների դեպքում սա նշանակում է պարզել տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարիչ(ներ)ի, շահերի պաշտպանների (առկայության դեպքում), շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ հսկողություն իրականացնող որևէ այլ ֆիզիկական անձի ինքնությունը⁷⁵:
72. Բացի այդ, երկրները պետք է ֆինանսական հաստատություններից և ՆՈՖԳՏՄ-ներից պահանջեն պատկերացում ունենալ հաճախորդի սեփականատերերի և նրա նկատմամբ հսկողություն իրականացնող անձանց մասին: Նրանք պետք է իրականացնեն գործարար հարաբերության ընթացիկ պատշաճ ուսումնասիրություն, այդ թվում՝ դիտանցելով տվյալ գործարար հարաբերության ընթացքում կատարված գործարքները՝ հավաստիանալու համար, որ դրանք համապատասխանում են հաճախորդի, վերջինիս բիզնեսի և ռիսկայնության ընդհանուր նկարագրի, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ նաև միջոցների աղբյուրների վերաբերյալ ֆինանսական հաստատության ունեցած պատկերացումներին⁷⁶: Երկրները պետք է քայլեր ձեռնարկեն ռիսկերը բացահայտելու և գնահատելու, ինչպես նաև համապատասխան

⁷⁴ Տես՝ Հանձնարարական 10-ի Բացատրական մեկնաբանության 5-րդ պարբերության «բ»(1) կետը: Այս գործընթացի մանրամասները ներկայացված են սույն ուղեցույցի 32-րդ պարբերությունում:

⁷⁵ Տես՝ Հանձնարարական 10-ի Բացատրական մեկնաբանության 5-րդ պարբերության «բ»(2) կետը:

⁷⁶ ՀՊՈԻ-ի պահանջները հանգամանորեն նկարագրված են Հանձնարարական 10-ում և դրա Բացատրական մեկնաբանությունում:

տեղեկատվությունը ֆինանսական հաստատություններին և ՆՈՖԳՏՄ-ներին տրամադրելու ուղղությամբ՝ հավաստիանալու համար, որ նրանք հասկանում են կորպորատիվ միավորներին առնչվող իրենց ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը⁷⁷: Ֆինանսական հաստատություններից և ՆՈՖԳՏՄ-ներից պետք է պահանջվի գրանցել ՀՊՈԽ-ի ընթացակարգերով ձեռք բերված տվյալները և դրանք պահել առնվազն 5 տարի ժամկետով, ինչը նախատեսված է Հանձնարարական 11-ով⁷⁸: Գործարար հարաբերությունը երրորդ անձի ներկայացմամբ հաստատելու դեպքում ֆինանսական հաստատությունը կամ ՆՈՖԳՏՄ-ն պետք է անպայման և անհապաղ ձեռք բերի հաճախորդի իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունները: Հաճախորդի և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հիմքում ընկած փաստաթղթերի կրկնօրինակները պետք է տրամադրվեն ֆինանսական հաստատության կամ ՆՈՖԳՏՄ-ի առաջին իսկ պահանջով, ինչպես նախատեսված է Հանձնարարական 17-ով:

73. ՀՊՈԽ-ի պահանջների իրականացումը իրավաբանական կազմավորումների համատեքստում դիտարկելիս, ֆինանսական հաստատություններից պահանջվում է.

ա) նույնականացնել հաճախորդին (օրինակ՝ տրաստին) և ստուգել նրա ինքնությունը, և

բ) նույնականացնել հաճախորդի անունից հանդես եկող անձին (օրինակ՝ տրաստային կառավարչին) և ստուգել նրա ինքնությունը, ինչպես նաև հավաստիանալ, որ այդ անձն օժտված է համապատասխան լիազորություններով⁷⁹:

74. Ըստ այդմ, տրաստային կառավարիչներից պահանջվում է գործարար հարաբերություններ հաստատելիս կամ նախատեսված շեմից մեծ գումարով միանգամյա գործարքներ կատարելիս ֆինանսական հաստատություններին բացահայտել իրենց կարգավիճակը⁸⁰: Ֆինանսական հաստատությունը իր հերթին պարտավոր է նույնականացնել տրաստի իրական շահառուներին և ողջամիտ քայլեր ձեռնարկել նրանց ինքնությունը ստուգելու համար: Տրաստի դեպքում սա նշանակում է պարզել դրա հիմնադրի, տրաստային կառավարիչ(ներ)ի, շահերի պաշտպանների (առկայության դեպքում),

⁷⁷ Տես՝ Հանձնարարական 1-ի Բացատրական մեկնաբանության 3-րդ պարբերությունը:

⁷⁸ Օրինակ, ԲՄ.10-ի 5-րդ պարբերության «բ»(1) կետի իրականացման համատեքստում գործերը պետք է փաստաթղթավորվեն, եթե առկա են կասկածներ առ այն, թե արդյոք վերահսկիչ բաժնեմաս ունեցող ֆիզիկական անձինք են իրական շահառուները, կամ եթե որևէ ֆիզիկական անձ իր բաժնեմասի միջոցով հսկողություն չի իրականացնում ընկերության նկատմամբ:

⁷⁹ Տես՝ Հանձնարարական 10-ի Բացատրական մեկնաբանության 1-ին և 4-րդ պարբերությունները:

⁸⁰ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 2-րդ պարբերությունը:

շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ արդյունավետ վերջնական հսկողություն իրականացնող (այդ թվում՝ հսկողության/ սեփականության շղթայական մեխանիզմների միջոցով) որևէ այլ ֆիզիկական անձի ինքնությունը: Ինչպես վերը նշվեց, ֆինանսական հաստատությունները պետք է պատկերացում ունենան տրաստի սեփականատերերի և դրա նկատմամբ հսկողություն իրականացնող անձանց մասին (ինչը կարող է սահմանված լինել տրաստային կառավարման պայմանագրով)⁸¹:

75. Առանցքային կարևորություն ունի նաև ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների⁸² մոնիտորինգի ու վերահսկողության արդյունավետ համակարգ ունենալը՝ հավաստիանալու համար, որ դրանք կատարում են ՀՊՈՒ-ի պահանջները: ՀՊՈՒ-ի պահանջների կատարումը կորպորատիվ միավորների թափանցիկության բարելավմանն ուղղված համապարփակ մեխանիզմի բաղկացուցիչ տարրն է: Առանձնակի կարևոր է այդ պահանջները տարածել գործունեության և մասնագիտությունների այն տեսակների վրա, որոնք հաճախ են առնչվում կորպորատիվ միավորների ստեղծման ու կառավարման հետ (այդպիսիք են, օրինակ, իրավաբանները, նոտարները, հաշվապահները և ՏԸՆԾՄ-ները):

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԻՐԱԿԱՆ ՇԱՀԱՌՈՒՆԵՐԻ ԲԱՅԱՀԱՅՏՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՀՊՈՒ-Ի ՄԱՍ

76. Դրամական փոխանցումների կապակցությամբ, Հանձնարարական 16-ի Բացատրական մեկնաբանությամբ նախատեսված հանգամանքները ներառում են այն դրամական փոխանցումները, որոնց գումարը չի գերազանցում 1.000 ԱՄՆ դոլարը/եվրոն⁸³: Սա նշանակում է, որ ֆինանսական հաստատությունները 1.000 ԱՄՆ դոլարը/եվրոն գերազանցող գումարով անդրսահմանային դրամական փոխանցումների դեպքում պետք է ՀՊՈՒ իրականացնեն, այդ թվում՝ վերը նկարագրված եղանակով նույնականացնելով փոխանցումը կատարողի կամ ստացողի իրական շահառուին և ստուգելով նրա ինքնությունը: Բացի այդ, Հանձնարարական 16-ը ֆինանսական հաստատություններից պահանջում է լրացուցիչ միջոցառումներ իրականացնել, մասնավորապես՝

⁸¹ Տես՝ Հանձնարարական 10-ի Բացատրական մեկնաբանության 5-րդ պարբերությունը և դրա «բ»(2) կետը:

⁸² ՆՈՖԳՏՄ-ների սահմանման համար տես՝ ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականների Տերմինաբանական բառարանը:

⁸³ Տես՝ Հանձնարարական 16-ի Բացատրական մեկնաբանության 5-րդ պարբերությունը:

որոշակի տվյալներ հավաքել փոխանցումը կատարողի մասին և հավաստիանալ, որ այդ տվյալներն ուղեկցում են դրամական փոխանցումներին⁸⁴:

ՏՐԱՍՏԱՅԻՆ ԵՎ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՄԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՏՈՒՑՈՂՆԵՐԸ (ՏԸՆԾՄ)

77. Շատ երկրներում տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայությունները (ինչպիսիք են ընկերությունների հիմնադրումը և կառավարումը) մատուցվում են մի շարք տեսակի անձանց, այդ թվում՝ կարգավորվող մասնագիտությունները ներկայացնող իրավաբանների և հաշվապահների կողմից: Թեպետ իրավաբանները և հաշվապահները սովորաբար ենթակա են իրենց մասնագիտությունը կամ գործունեության տեսակը կարգավորող կանոններին, ոչ միշտ է, որ նրանց համար սահմանված է ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի և ՀՊՈՒ-ի պահանջների համապարփակ շրջանակ: Բացի այդ, շատ երկրներում տրաստային և ընկերությունների ներկայացման ծառայություններ մատուցվում են դրանցում մասնագիտացած ընկերությունների կողմից, որոնց համար, հնարավոր է, սահմանված չեն մասնագիտությունը կամ գործունեության տեսակը կարգավորող կանոններ: ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի մասով կարգավորման և կոնկրետ վերահսկողի բացակայության դեպքում այսպիսի մասնագետները որևէ կարգավորման չեն ենթարկվում: Կորպորատիվ միավորների ստեղծմանը և ընթացիկ կառավարմանն առնչվող գործառնություններում ՏԸՆԾՄ-ները կարևոր դեր ունեն իրենց հաճախորդների ՀՊՈՒ-ն իրականացնելու հարցում:
78. Իրավաբանական մասնագիտության ներկայացուցիչների և ՏԸՆԾՄ-ների գործունեության՝ ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի մասով կարգավորման բացակայությունը սահմանափակում է Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի ներքո կորպորատիվ միավորների թափանցիկությունն ապահովելու առումով երկրների հնարավորությունները: Մեկ այլ ընդհանուր խնդիր է այն, որ անգամ իրավաբանական մասնագիտության ներկայացուցիչները և ՏԸՆԾՄ-ները ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի պահանջներին ենթակա լինելու դեպքում իրական շահառուների բացահայտման մասով ՀՊՈՒ-ի պարտականությունները հաճախ թերի են կատարվում: Այդ պահանջների կատարման նկատմամբ վերահսկողությունը հաճախ անարդյունավետ է: Սա հանգեցնում է իրավաբանական կազմավորումների իրական շահառուների վերաբերյալ

⁸⁴ Տես՝ Հանձնարարական 16-ի Բացատրական մեկնաբանության 11-18-րդ պարբերությունները:

տեղեկությունների անհասանելիությանը: Նշված խնդիրները լուծելու համար երկրները պետք է հավաստիանան, որ բոլոր իրավաբանական մասնագիտության ներկայացուցիչներից և ՏԸՆԾՄ-ներից պահանջվում է Հանձնարարական 22-ին համապատասխան ՀՊՈԻ իրականացնել⁸⁵:

ԻՐԱՎԱԲԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԱՌՆՉՎՈՂ ՀԱՐՑԵՐ

79. Մեկ այլ խնդիր է այն, որ (հաշվի առնելով, որ իրավաբանները հաճախ հանդես են գալիս տրաստային կառավարչի և/կամ անվանական տնօրենի դերում) իրավաբանները ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի պարտականությունների կատարման համատեքստում բախվում են մասնագիտական գաղտնիքին առնչվող գործնական խնդիրների: Անշուշտ, հաճախորդի՝ իրավաբանական ներկայացուցչություն և խորհրդատվություն ստանալու, իրավախորհրդատուի հետ անկեղծ լինելու և հետագայում այդ շփման բովանդակությունը բացահայտվելու արդյունքում վնասներ կրելուց չվախենալու իրավունքը իրավաբանի մասնագիտության կարևոր հատկանիշ է⁸⁶: Իրավաբանի մասնագիտական տեղեկատվության կամ մասնագիտական գաղտնիքի շրջանակը հաճախ սահմանված է օրենսդրությամբ կամ ճանաչվում է ընդհանուր իրավունքի ներքո և կապված է պայմանագրերով կամ այլ միջազգային հանձնառություններով սահմանված հիմնարար իրավունքների հետ⁸⁷: Այդ շրջանակը կախված է յուրաքանչյուր երկրի, իսկ դաշնային կառուցվածքով որոշ երկրներում նաև՝ յուրաքանչյուր նահանգի կամ մարզի օրենսդրական և իրավական համակարգից: Բացի այդ, իրավաբանի մասնագիտական տեղեկատվության կամ մասնագիտական գաղտնիքի շրջանակն ու դրան առնչվող պարտականությունները կարող են տարբերվել նաև կախված տվյալ երկրում առկա՝ իրավաբանի մասնագիտական գործունեության տարատեսակներից և իրավաբանական կազմավորումներին մատուցվող ծառայությունների տեսականուց:

⁸⁵ Երկրներին օժանդակելու նպատակով ՖԱԹՖ-ը հրապարակել է «ՏԸՆԾՄ-ների համար ռիսկահենք մոլորեցման ուղեցույցը» (2009թ.): Ներկայում այդ ուղեցույցը վերանայվում է՝ ՖԱԹՖ-ի վերանայված Հանձնարարականներին համապատասխանությունն ապահովելու նպատակով:

⁸⁶ Սա ճանաչվել է որպես արդարադատության հասանելիությանը վերաբերող հիմնարար իրավունք, որը սահմանվում է *Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրով*: Այս իրավունքը ճանաչվում է նաև ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներով, որոնց համաձայն՝ մասնագիտական տեղեկատվության կամ մասնագիտական գաղտնիք կազմող տեղեկությունների նկատմամբ չի տարածվում կասկածելի գործարքի մասին հաշվետվություն ներկայացնելու պահանջը, և յուրաքանչյուր երկիր ինքն է որոշում, թե որ հարցերն են ներառվում այս տերմինների շրջանակում:

⁸⁷ ՖԱԹՖ (2013թ. (բ)):

80. Այդուհանդերձ, քննություն իրականացնողների փորձը վկայում է այն մասին, որ կորպորատիվ միավորների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությանը հաճախ խոչընդոտում է հաճախորդների՝ իրենց սեփականատերերի և հսկողություն իրականացնող անձանց վերաբերյալ տեղեկատվությունը չբացահայտելու իրավունքից օգտվելը⁸⁸: ՖԱԹՖ-ի կողմից վերջերս իրականացված՝ «*Իրավաբանների մասնագիտական գործունեությանն առնչվող փողերի լվացման և ահաբեկչության ֆինանսավորման խոցելիությունները*» վերտառությամբ ուսումնասիրության համաձայն, իրավաբանի մասնագիտական տեղեկատվության կամ մասնագիտական գաղտնիքի նորմերը կարող են խոչընդոտել և դժվարացնել քրեական գործերի քննությունը⁸⁹: Այդ նորմերի կիրառությունն ընդունելի է, երբ համապատասխան պահանջը ներկայացվում է ճիշտ ձևով և օրենքին համապատասխան կերպով: Այդուհանդերձ, գործնական դեպքերի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ նշված նորմերից բխող պահանջները երբեմն չափազանց ընդգրկուն են, ինչը գերազանցում է տվյալ երկրում դրանց կիրառության ընդունված շրջանակները: Այս խնդիրը լուծելու համար իրավասու մարմինները և մասնագիտական միությունները պետք է համատեղ աշխատեն՝ երկրում իրավաբանի մասնագիտական տեղեկատվության կամ մասնագիտական գաղտնիքի նորմերի կիրառության հստակ և համաձայնեցված շրջանակ ձևավորելու համար⁹⁰: Մասնավորապես, երկրները պետք է հստակ սահմանեն, թե ինչն է ներառված այդ շրջանակում և ինչն է դուրս դրանից՝ ապահովելով կասկածվող կորպորատիվ միավորների ներգրավմամբ գործերի քննության ընթացքում անհարկի խոչընդոտների վերացումը⁹¹:

⁸⁸ Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 94:

⁸⁹ ՖԱԹՖ (2013թ. (բ)), էջ 31:

⁹⁰ ՖԱԹՖ (2013թ. (բ)), էջ 85: Երկրներին օժանդակելու նպատակով ՖԱԹՖ-ը հրապարակել է «*Իրավաբանական մասնագիտության ներկայացուցիչների համար դիսկալիենք մոդեցման ուղեցույցը*» (2008թ.): Ներկայում այդ ուղեցույցը վերանայվում է՝ ՖԱԹՖ-ի վերանայված Հանձնարարականներին համապատասխանությունն ապահովելու նպատակով:

⁹¹ Տես՝ Համաշխարհային բանկի/ ՄԱԿ ԹՀԴԴԳ-ի ԳԱՎՆ հաշվետվությունը (2011թ.), էջ 106:

81. Իրավասու մարմինները (մասնավորապես՝ իրավապահները) պետք է ունենան պատշաճ լիազորություններ, մեխանիզմների և փորձագիտական կարողություններ, որպեսզի ժամանակին հասանելիություն ստանան.

ա) համապատասխան կողմերի մոտ պահվող՝ իրավաբանական անձանց հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին⁹², և

բ) տրաստային կառավարիչների և այլ կողմերի, մասնավորապես՝ ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների մոտ պահվող տեղեկություններին (ա) տրաստի իրական շահառուների, (բ) տրաստային կառավարչի բնակության վայրի, և (գ) ֆինանսական հաստատության կամ ՆՈՖԳՏՄ-ի տիրապետման ներքո գտնվող կամ դրա կողմից կառավարվող ակտիվների վերաբերյալ, ցանկացած տրաստային կառավարչի առնչությամբ, որի հետ նրանք գործարար հարաբերություններ ունեն, կամ որի համար միանգամյա գործարք են կատարել⁹³:

82. Նման տեղեկատվություն ունեցող պետական մարմինների միջև համագործակցությունն էական նշանակություն ունի, և օրենսդրությամբ կամ կանոնակարգերով պետք է սահմանվեն հաղորդակցության մեխանիզմներ, որոնք կապահովեն այլ պետական մարմինների ունեցած տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը: Այս պահանջների կատարումը դյուրացնելու համար ցանկալի է, որ իրավասու մարմինները (մասնավորապես՝ իրավապահները) տեղյակ լինեն, թե երկրում որտեղից կարելի է ձեռք բերել հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների մասին տեղեկությունները, ովքեր են պահում այդ տեղեկությունները, ինչպես նաև հսկանան տրաստների և այլ իրավաբանական կազմավորումների գործունեությունը կարգավորող օրենքները:

83. ՖԱԹՖ-ի կողմից իրականացվող փոխադարձ գնահատումների արդյունքները ցույց են տալիս, որ շատ երկրներում իրավապահ և այլ իրավասու մարմինները չունեն տեղեկություններ ձեռք բերելու համար պատշաճ լիազորություններ և փորձագիտական կարողություններ: Մյուս կողմից, նման լիազորությունները դեռևս բավարար չեն Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի պահանջները

⁹² Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 12-րդ պարբերությունը:

⁹³ Տես՝ Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 4-րդ պարբերությունը:

կատարելու համար, եթե նախևառաջ չի ապահովվում իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հավաքումը և պահպանումը: Ըստ այդմ, սկզբունքորեն կարևոր է, որ երկրները նաև միջոցառումներ ձեռնարկեն երկրում կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հավաքումը և պահպանումն ապահովելու ուղղությամբ (այդպիսի միջոցառումների օրինակների համար տես՝ սույն ուղեցույցի IV, V և VI բաժինները):

IX. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

84. Որևէ կորպորատիվ միավորի իրական շահառուները և ՏԸՆԾՄ-ները կարող են բնակվել դրա ստեղծման երկրից դուրս: Օրենքի կիրարկման տեսանկյունից համընդհանուր խնդիր է օտարերկրյա ընկերությունների և տրաստների սեփականատերերի վերաբերյալ տեղեկություններ ձեռք բերելը և իրական շահառուների բացահայտման նպատակով որոշ երկրներում խիստ սահմանափակ, եթե ոչ զրոյական համագործակցությունը: Արդյունքում, հանցագործները նախընտրում են իրենց ինքնությունը թաքցնել տարբեր երկրներում ստեղծված տարատեսակ ընկերությունների շղթայական գործարկման միջոցով: Այս խնդիրը լուծելու համար երկրները, որտեղ ստեղծվել են կորպորատիվ միավորները, պետք է կարողանան ձեռք բերել հիմնական հատկորոշիչների և (անգամ արտասահմանում բնակվող) իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ և պահել այդ տեղեկություններն այնպես, որ այն հնարավոր լինի դրանք օգտագործել քննության նպատակներով: Իրենց հերթին, երկրները, որտեղ բնակվում են իրական շահառուները և/կամ ՏԸՆԾՄ-ները, պետք է պատասխանեն իրավաբանական անձանց կամ իրավաբանական կազմավորումների իրական շահառուների վերաբերյալ հարցումներին: Սրա շրջանակներում երկրի իշխանությունները պետք է լիարժեք համագործակցություն իրականացնեն՝ տեղորոշելով այն իրական շահառուներին, որոնց կապակցությամբ միջազգային ՓԼ/ԱՖ քննություն է կատարվում: Օտարերկրյա գործընկերների հետ տեղեկատվության փոխանակումը կորպորատիվ միավորների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռքբերմանն ուղղված ջանքերի առանցքային բաղկացուցիչ է: Հարկ է նշալ նաև, որ օտարերկրյա իրավասու մարմինների համար իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմավորումների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությունը էական նշանակություն ունի հարկային նպատակներով թափանցիկության բարելավման տեսանկյունից:
85. ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներով միջազգային համագործակցությանն առնչվող պահանջները⁹⁴ վերաբերում են նաև իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին: Միևնույն ժամանակ, միջազգային համագործակցության գործնական մակարդակի բարելավում ապահովելու նպատակով Հանձնարարականներ 24-ը և 25-ը հատուկ պահանջներ են

⁹⁴ Որպիսիք սահմանված են Հանձնարարականներ 37-40-ով:

սահմանում կորպորատիվ միավորների իրական շահառուների բացահայտման մասով համագործակցության համար: Սա ներառում է.

- ա) օտարերկրյա իրավասու մարմինների համար ընկերությունների ռեգիստրներում պարունակվող՝ հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությունը դյուրացնելը (օրինակ՝ այդ տեղեկություններն առցանց հասանելի դարձնելով կամ, հակառակ դեպքում, ունենալով արդյունավետ մեխանիզմ, որի միջոցով օտարերկրյա իրավասու մարմինները կարող են տեղեկատվություն խնդրարկել),
 - բ) օտարերկրյա իրավասու մարմինների համար ռեգիստրներում պարունակվող կամ այլ ներպետական մարմինների մոտ պահպանվող՝ իրավաբանական կազմավորումների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությունը դյուրացնելը,
 - գ) բաժնետերերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը փոխանակելը (այդ թվում՝ երբ տեղեկատվությունը պահվում է ընկերության կամ ֆոնդային բորսայի մոտ)՝ օտարերկրյա իրավասու մարմիններին հնարավորություն տալով արագ բացահայտել իրավական սեփականության շղթայական մեխանիզմները, տրաստների և այլ իրավաբանական կազմավորումների վերաբերյալ ներպետական հասանելի տեղեկատվությունը փոխանակելը,
 - դ) ներպետական օրենսդրության համաձայն իրենց իրավասու մարմինների լիազորություններն օգտագործելը՝ իրական շահառուների վերաբերյալ օտարերկրյա գործընկերների անունից (մասնավորապես՝ ոչ միայն իրենց կողմից իրականացվող քննությունների շրջանակում, այլևս օտարերկրյա իրավասու մարմինների կողմից կատարված հարցումների հիման վրա) տեղեկություններ ձեռք բերելու համար:
86. Նախևառաջ, ցանկալի է, որ իրավասու մարմիններն իրենց օտարերկրյա գործընկերներին տեղեկացնեն, թե ինչպես կարելի է օգտվել հրապարակայնորեն հասանելի տեղեկատվությունից: Օրինակ, երկրները պետք է ունենան մեխանիզմներ, որոնց միջոցով բնորոշվում և նկարագրվում են երկրում իրավաբանական անձանց տարբեր տեսակները, ձևերը և հիմնական բնութագրերը: Բացի այդ, հիմնական հատկորոշիչների և/կամ իրական շահառուների վերաբերյալ տարբեր ռեգիստրներում կամ հենց ընկերությունների մոտ պահվող տեղեկությունները կարող են հրապարակայնորեն հասանելի և մատչելի լինել ինտերնետի միջոցով: Ցանկալի է, որ իրավասու մարմինները քայլ առ քայլ ներկայացնեն, թե ինչպես

կարելի է օգտվել այդ տեղեկություններից, հատկապես երբ խոսքը վերաբերում է նշված թեմայով հաճախակի հարցումներ կատարող երկրներին: Սա իրավապահ և այլ իրավասու մարմիններին թույլ կտա նախքան պաշտոնապես, օրինակ՝ փոխադարձ իրավական օգնության շրջանակներում տեղեկատվություն խնդրարկելը ստուգել և տեսնել, թե ինչ հրապարակային տեղեկատվություն է առկա հարցման սուբյեկտների մասին: Իրավասու մարմինները կարող են նաև ընթացակարգեր սահմանել օտարերկրյա գործընկերներից ստացված հարցումներին պատասխանելու համար: Սրանք կարող են ներառել այլ ներպետական մարմինների և ընկերությունների մոտ պահվող տեղեկությունների հասանելիությունը դյուրացնելու ընթացակարգերը:

87. Իրավաբանական անձանց և իրավաբանական կազմավորումների մասով վերը նկարագրված պարտականությունների կատարմանը հետևելու համար երկրները պետք է մոնիտորինգի ենթարկեն այն աջակցության որակը, որ ստանում են այլ երկրներից⁹⁵:

⁹⁵ Տես՝ Հանձնարարական 24-ի Բացատրական մեկնաբանության 19-րդ պարբերությունը և Հանձնարարական 25-ի Բացատրական մեկնաբանության 10-րդ պարբերությունը:

X. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

88. Ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների կողմից ՓԼ/ԱՖ դեմ պայքարի միջոցառումների իրականացմանը զուգընթաց կորպորատիվ միավորները գնալով ավելի գրավիչ են դառնում հանցագործների համար՝ իրենց ինքնությունը թաքցնելու և հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված ակտիվների հետ ունեցած կապերը քողարկելու նպատակով: Կորպորատիվ միավորների թափանցիկության բարելավումն արդյունավետ միջոց է հանցավոր նպատակներով, այդ թվում՝ փողերի լվացման կամ ահաբեկչության ֆինանսավորման, կոռուպցիայի, հարկային զեղծարարությունների, տրաֆիկինգի և կազմակերպված հանցավորության այլ տեսակների կատարման նպատակով դրանց չարաշահումը կանխելու համար: Այս առումով, ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականները խստացվել են՝ հավաստիանալու համար, որ երկրները ձեռնարկում են կորպորատիվ միավորների ինչպես հիմնական հատկորոշիչների, այնպես էլ իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների հասանելիությունը բարելավելուն ուղղված միջոցառումներ: Սա իրավասու մարմիններին թույլ կտա ձեռք բերել այն տեղեկատվությունը, որն անհրաժեշտ է չարաշահման մեջ կասկածվող կորպորատիվ միավորների հետ կապված քննություն իրականացնելիս:
89. ՖԱԹՖ-ն ընդունում է, որ կորպորատիվ միավորների չարաշահումը կանխարգելելուն ուղղված միջոցառումների իրականացումը կապված է լուրջ մարտահրավերների հետ և ներկայացնում է սույն ուղեցույցը՝ երկրներին իրենց ջանքերում օժանդակելու համար: Թեպետ ուղեցույցով լուսաբանվում են Հանձնարարականներ 24-ի և 25-ի իմպլեմենտացմանն առնչվող հարցերը, ստանդարտների այլ դրույթներ, ինչպիսիք են ՀՊՈՒ-ի պահանջները, նույնպես առնչություն ունեն այս թեմայի հետ, և երկրները կորպորատիվ միավորների թափանցիկությունն ապահովելու նպատակով պետք է խնդրին ամբողջական մոտեցում ցուցաբերեն:
90. Երկրները շարունակում են արդյունավետ մեխանիզմներ մշակել և առաջավոր փորձ ձևավորել թափանցիկության ապահովման բնագավառում, մասնավորապես այն բանից հետո, երբ 2012 թվականին ՖԱԹՖ-ի Հանձնարարականներով վերանայվեցին իրական շահառուների բացահայտմանն առնչվող ստանդարտները: ՖԱԹՖ-ը հաստատում է իր շարունակական հանձնառությունը երկրների՝ կորպորատիվ միավորների թափանցիկության բարելավման արդյունավետ մեխանիզմներ ներդնելուն ուղղված ջանքերին սատարելու գործում: Այս առումով, ՖԱԹՖ-ը կշարունակի

հետևել բնագավառի զարգացումներին և աշխատել միջազգային հանրության հետ՝ հավաստիանալու համար, որ երկրները կարող են սովորել և օգտվել միմյանց պրակտիկ փորձից:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

FATF (2006), *The Misuse of Corporate Vehicles, including Trust and Company Service Providers*, FATF, Paris, France

www.fatfgafi.org/documents/documents/themisuseofcorporatevehiclesincludingtrustandcompanyserviceproviders.html

FATF & CFATF (2010), *Money Laundering Using Trust and Company Service Providers*, FATF, Paris, France

www.fatfgafi.org/documents/documents/moneylaunderingusingtrustandcompanyserviceproviders.html

FATF (2012), *FATF Recommendations*, FATF, Paris France

www.fatfgafi.org/topics/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html

FATF (2012), *FATF Guidance: National money laundering and terrorist financing risk assessment*, FATF, Paris, France

www.fatfgafi.org/documents/documents/nationalmoneylaunderingandterroristfinancingriskassessment.html

FATF (2013a), *FATF Methodology for assessing technical compliance with the FATF Recommendations and the effectiveness of AML/CFT systems*, FATF, Paris, France

FATF (2013b), *Money Laundering and Terrorist Financing Vulnerabilities of Legal Professionals*, FATF, Paris, France

www.fatf-gafi.org/documents/documents/mltf-vulnerabilities-legalprofessionals.html

World Bank / UNODC StAR report (2011), *E van der Does de Willebois, EM Halter, RA Harrison, Ji Won Park and JC Sharman (2011), “The Puppet Masters: How the Corrupt Use of Legal Structures to Hide Stolen Assets and What to Do About it”, World Bank and United Nations Office on Drugs and Crime’s StAR Initiative*

Աղյուսակ 1. Հանձնարարական 24. Հիմնական պահանջների համառոտ ամփոփագիր⁹⁶

Առաջնային պարտականություններ (ԲՄ .24.2)		
- Պատկերացում կազմել, թե երկրում ինչ տեսակի իրավաբանական անձինք գոյություն ունեն, նկարագրել դրանց ստեղծման և հիմնական հատկորոշիչների ու իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ձեռքբերման գործընթացները, այդ տեղեկությունները դարձնել հրապարակայնորեն հասանելի - Հասկանալ և գնահատել տարատեսակ իրավաբանական անձանց համար բնութագրական ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը		
Ձեռնարկել միջոցառումներ ընկերությունների թափանցիկությունը բարելավելու ուղղությամբ (ԲՄ .24.3-10, 13-15)		
Ընկերությունների հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկություններ		
Երկրները պետք է.	Ընկերությունները պետք է.	Ընկերությունների ռեգիստրները պետք է.
Ստեղծեն ընկերությունների ռեգիստր	- Գրանցեն ընկերության հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունները - Վարեն բաժնետերերի արդիական ռեգիստր	Գրանցեն ընկերության հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ տեղեկությունները
Ընկերությունների իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններ		
Երկրները պետք է կիրառեն հետևյալ մեխանիզմներից մեկը կամ մի քանիսը.		
Մեխանիզմ 1. Ընկերությունների ռեգիստրներ	Մեխանիզմ 2(ա). Ընկերություններ - Ձեռք բերել և պահել արդիական տեղեկություններ իրենց իրական շահառուների մասին, կամ Մեխանիզմ 2(բ). Ընկերություններ - Ձեռնարկել ողջամիտ քայլեր իրենց իրական շահառուներին բացահայտելու ուղղությամբ	Մեխանիզմ 3. Որպես հիմք ընդունել տեղեկատվությունը, որն առկա է.
Ձեռք բերել և պահել արդիական տեղեկություններ ընկերությունների իրական շահառուների մասին		Ռեգիստրներում ՖՀ-երի և ՆՈՖԳՏՄ-ների մոդ, այդ թվում՝ ՀՊՈԽ տեղեկություններ (Հ.10/ Հ.22) Ընկերություններում Այլ իրավասու մարմինների մոդ (օրինակ՝ վերահսկողների, հարկային մարմինների) Ֆոնդային բորսաներում
Ընկերությունների թափանցիկության բարելավման այլ միջոցներ (անկախ այս կամ այն մեխանիզմի ընտրությունից)		
- Պահանջել, որ ընկերությունները համագործակցեն իրավասու մարմինների հետ, այդ թվում՝ պահանջելով, որ տվյալ երկրի ռեգիոնատ առնվազն մեկ ֆիզիկական անձ կամ ՆՈՖԳՏՄ համագործակցության նպատակով հանդես գա ընկերության լիազորված ներկայացուցչի դերում, և/ կամ ձեռնարկել այլ համադրելի քայլեր - Պահանջել, որ ընկերությունները և այլ անձինք համապատասխան տվյալները պահպանեն		

⁹⁶ Սույն աղյուսակում ներկայացված է Հանձնարարական 24-ի պահանջների համառոտ ամփոփագիրը, ինչը որևէ կերպ չի սահմանափակում կամ փոփոխում նշված պահանջները:

առնվազն 5 տարի ժամկետով	
Ձեռնարկել ընկերությունների թափանցիկությանը խոչընդոտող հանգամանքները վերացնելուն ուղղված միջոցառումներ	
Ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի և ըստ ներկայացնողի բաժնետոմսերի հավաստագրերի մասով. • դրանք արգելել • դրանք փոխարկել գրանցված բաժնետոմսերի կամ բաժնետոմսերի հավաստագրերի • դրանց շարժը սահմանափակել, կամ • պահանջել, որ վերահսկիչ բաժնեմասի սեփականատերերն իրենց բաժնետեր լինելու հանգամանքի մասին հայտնեն ընկերությանը, իսկ ընկերությունը թարմացնի համապատասխան տվյալները	Անվանական բաժնետերերի և անվանական տնօրենների մասով. • պահանջել, որ անվանական բաժնետերերն ու տնօրենները ընկերությունների ռեգիստրին բացահայտեն իրենց կարգավիճակը և իրենց նշանակած անվանատիրոջ ինքնությունը • լիցենզավորել անվանական բաժնետերերին ու տնօրեններին և պահանջել, որ նրանք պահեն իրենց նշանակած անվանատիրոջ ինքնության վերաբերյալ տեղեկությունները
Ձեռնարկել միջոցառումներ հիմնադրամների, հիմնարկների և սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերակցությունների թափանցիկությունը բարելավելու ուղղությամբ (ԲՄ.24.16)	
Ձեռնարկել քայլեր, որպիսիք նախատեսված են ընկերությունների համար՝ հաշվի առնելով դրանց ձևի ու կառուցվածքի տարբերությունները	
Ձեռնարկել միջոցառումներ իրավաբանական անձանց այլ տեսակների թափանցիկությունը բարելավելու ուղղությամբ (ԲՄ.24.17)	
Ձեռնարկվող առանձին միջոցառումները պետք է որոշվեն ռիսկահենք մոտեցման ներքո՝ հաշվի առնելով իրավաբանական անձանց այլ տեսակների համար բնութագրական ՓԼ/ԱՖ ռիսկերը և դրանց ձևի ու կառուցվածքի տարբերությունները	
• Իրավաբանական անձանց այլ տեսակները պետք է գրանցեն և պահեն ընկերությունների կապակցությամբ պահանջվող՝ նույնատեսակ հիմնական հատկորոշիչների վերաբերյալ ստույգ և արդիական տեղեկություններ • Իրական շահառուների վերաբերյալ համարժեք, ստույգ և արդիական տեղեկությունները պետք է ժամանակին հասանելի լինեն իրավասու մարմիններին • Նպատակը բավարար թափանցիկություն ապահովելն է՝ հաշվի առնելով ռիսկի մակարդակը	
Հիմնարար պահանջներ, որոնք պետք է կատարվեն բոլոր իրավաբանական անձանց կապակցությամբ (ԲՄ.24.11 և 18)	
• Ապահովել հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ստույգությունը և արդիականությունը • Ապահովել սահմանված պահանջներին չհամապատասխանելու դեպքում կիրառվող արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ պարզամիջոցների առկայությունը	
Իրավապահ և այլ իրավասու մարմինների լիազորությունները (ԲՄ.24.12)	
Հավաստիանալ, որ իրավապահ և այլ իրավասու մարմիններն ունեն բոլոր անհրաժեշտ լիազորությունները՝ իրավաբանական անձանց հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին ժամանակին հասանելիություն ստանալու համար	
Միջազգային համագործակցությունը (ԲՄ.24.19)	
Իրականացնել հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին առնչվող միջազգային համագործակցությունը (Հ.37-40)	

Աղյուսակ 2. Հանձնարարական 25. Հիմնական պահանջների և այլ միջոցների համառոտ ամփոփագիր⁹⁷

Ձեռնարկել միջոցառումներ տրաստների թափանցիկությունը բարելավելու ուղղությամբ (ԲՄ.25.1-3, 5)
Տրաստային օրենքի երկրներ - Պահանջել, որ տրաստային կառավարիչներն ունենան տեղեկություններ տրաստի մասնակիցների (այդ թվում՝ տրաստի հիմնադրի, տրաստային կառավարիչ(ներ)ի, շահերի պաշտպանների, շահառուների կամ շահառուների խմբի, ինչպես նաև տրաստի նկատմամբ արդյունավետ վերջնական հսկողություն իրականացնող որևէ այլ ֆիզիկական անձի) իրական շահառուների վերաբերյալ - Պահանջել, որ տրաստային կառավարիչներն ունենան տեղեկություններ տրաստի այլ կարգավորվող գործակալների և տրաստին ծառայություններ մատուցողների հիմնական հապկորոշիչների վերաբերյալ
Բոլոր երկրներ - Պահանջել, որ տրաստային կառավարիչները գործարար հարաբերությունների մեջ մտնելիս ֆինանսական հաստատություններին և ՆՈՖԳՏՄ-ներին բացահայտեն իրենց կարգավիճակը - Պահանջել, որ պրոֆեսիոնալ տրաստային կառավարիչներն իրենց ունեցած տեղեկությունները պահեն տրաստի հետ հարաբերությունները դադարեցնելուց հետո առնվազն հինգ տարի ժամկետով
Այլ հնարավոր միջոցներ Ցանկալի է, որ երկրներն ապահովեն այլ պատկան մարմինների, անձանց ու կազմակերպությունների կողմից տեղեկատվության պահպանումը բոլոր այն տրաստների վերաբերյալ, որոնց հետ գործարար հարաբերություններ ունեն: Տեղեկությունների հնարավոր աղբյուրներ են. Ռեգիստրները, օրինակ՝ տրաստների ռեգիստրը, հողի կամ այլ ակտիվների ռեգիստրները, Այլ իրավասու մարմինները, օրինակ՝ հարկային մարմինները, Տրաստների այլ գործակալները և տրաստներին ծառայություններ մատուցողները, օրինակ՝ ներդրումային խորհրդատուները, կառավարիչները, իրավաբանները կամ ՏԸՆԾՄ-ները Երկրները պետք է դիտարկեն այնպիսի միջոցներ սահմանելու նպատակահարմարությունը, որոնք ֆինանսական հաստատությունների և ՆՈՖԳՏՄ-ների համար կոյուրացնեն ուրիշների կողմից պահպանվող տեղեկությունների հասանելիությունը
Ձեռնարկել միջոցառումներ համանման իրավաբանական կազմավորումների («fiducie», «treuhand», «fideicomiso») թափանցիկությունը բարելավելու ուղղությամբ (ԲՄ.25.9) Թափանցիկության բավարար մակարդակ ապահովելու նպատակով ձեռնարկել քայլեր, որպիսիք նախատեսված են տրաստների համար Առնվազն ապահովել տրաստների համար սահմանվածին նման ստույգ և արդիական տեղեկությունների գրանցումը և պահպանումը, ինչպես նաև իրավասու մարմիններին այդ տեղեկությունների ժամանակին հասանելիությունը
Հիմնարար պահանջներ, որոնք պետք է կատարվեն բոլոր իրավաբանական կազմավորումների կապակցությամբ (ԲՄ.25.6-8, 11) - Ապահովել հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկությունների ստույգությունը և արդիականությունը - Ապահովել սահմանված պահանջներին չհամապատասխանելու դեպքում կիրառվող

⁹⁷Սույն աղյուսակում ներկայացված է Հանձնարարական 25-ի պահանջների համառոտ ամփոփագիրը, ինչը որևէ կերպ չի սահմանափակում կամ փոփոխում նշված պահանջները:

արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ **սլափժամիջոցների** առկայությունը

Իրավապահ և այլ իրավասու մարմինների լիազորությունները (ԲՄ.25.4)

Հավաստիանալ, որ իրավապահ և այլ իրավասու մարմիններն ունեն բոլոր անհրաժեշտ լիազորությունները՝ իրավաբանական կազմավորումների հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին ժամանակին հասանելիություն ստանալու համար

Միջազգային համագործակցությունը (ԲՄ.25.10)

Իրականացնել հիմնական հատկորոշիչների և իրական շահառուների վերաբերյալ տեղեկություններին առնչվող միջազգային համագործակցություն (Հ.37-40)